

НУЖНА Е
ЦЯЛОСТНА
РЕФОРМА В БПЦ

РОЖДЕСТВО: ИГЛЕНОТО УХО

МУЗИКАТА –
ПОДАРЪК ЗА
СЪМИШЛЕНИЦИ

ЗИГМУНД БАУМ
за глобализма

„WALL POST“ ОБЩУВАНЕ
И „LIKE“ КОМУНИКАЦИЯ

ПАТРИАРХЪТ И ИЗПИТАНИЯТА на две епохи

4,00 лв.

ISSN 1313 - 9320
9 7713 13932005

БР. 10/2012

ателие
книжарница

къща за птици

ателие книжарница къща за птици

София, ул. „Проф . Асен Златаров“ 22

бр. 10/2012

Цветанка Еленкова
РОЖДЕСТВО:
ИГЛЕНОТО УХО 4

Маргарита Друмева
ПАТРИАРХЪТ 14
И ИЗПИТАНИЯТА
НА ДВЕ ЕПОХИ

НУЖНА Е ЦЯЛОСТНА
РЕФОРМА В БПЦ 34
разговор с
доц. димитър Попмаринов

Ралица Кръстева
ДРЕСКОД „ШАРЕНО“

МУЗИКАТА ПОДАРЪК
ЗА СЪМИШЛЕНИЦИ 44
Разговор
с а капелна група SPECTRUM

54

Маргарита Друмева
ЛОКАЛНИТЕ ОБЩНОСТИ
В ГЛОБАЛНОТО СЕЛО

60

Пламен Иванов
„WALL POST“ ОБЩУВАНЕ
И „LIKE“ КОМУНИКАЦИЯ

66

о. Стоян Чиликов
РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

68

Александър Шпатов
МОЛ С ОФИСИ
И ПОДЗЕМЕН ГАРАЖ

Главен редактор
Илиана Александрова

Редакционна колегия
Тодор Кичуков
Андрей Романов
Мариян Стоядинов
Пламен Сибров

Дизайн и предпечат
Гергана Икономова

Разпространение
Слави Георгиев
omophor.dealer@gmail.com

Адрес на редакцията
София 1330
ул. Младежка искра 3
тел./факс: (02) 987 1655
e-mail: svet@pravoslavie.bg

Печат
Класик дизайн

В списанието
са използвани снимки на:

Пламен Сибров
Джонатан Дън
Владимир Добрев
Ива Доучинова
Сандра Керелезова

WWW.SVET.BG

УВОДНИ ДУМИ

ИЛИАНА АЛЕКСАНДРОВА

Някога много отдавна, толкова
отдавна, че чак извън Времето,
станало това. На Предвечния
съвет седели Тримата – Отец, Син
и Дух Свети.

„И Отец казал на Сина:
– Да сътворим човека по Наш образ
и по Наше подобие.
– Да го сътворим, Отче –
отговорил Синът – но той ще
съгреши.
– Да – казал Отец – и в грижата
си за творението ти ще трябва да
приемеш смъртната плът човешка,
да страдаш и да изпълниш всичко...
– И Синът отговорил:
– Отче, да бъде Волята Ти.”
Така В прости думи предава
историята на Сътворението един
християнски автор от XVII век.

И историята на Христовата жертва, която започва преди историята на света. Започва във вечността, където съвсем безпричинно, просто от любов, човекът е замислен в Божието сърце. Заедно с болката от предузнатото негово непокорство, неверие и безлобовие; от избора му да се откърши от корена на живота, да живее сам в себе си и чрез себе си. Което значи – да умре.

Също толкова отдавна, извън времето, в Божията вечност свети една Витлеемска нош. Ноща, в която „девицата ще роди Син“ (Мат.1:23). Ноща, в която Иисус Христос, Синът Божи и Синът Човешки, Второто лице на Светата Троица, „роден,

несътворен, единосъщен с Отца“ влиза във времето. Влиза в човешката съдба, за да срещне там човека отново на неговата територия и да го изведе от мрака, от самотата, от нощта... да го изведе от смъртта.

Вече имаме тази нощ като част от човешката история. Но и всяка година на празника Рождество Христово можем да я преживеем отново. Да я направим начало на личното си летоброене, на духовното си бъдеще. В тази нощ имаме шанса да посрещнем Спасителя на нашите души, Който изва в света, за да бъде с всеки човек. С всеки от нас.

Честито Рождество Христово!

Рождество:

Цвеманка Еленкова

ИГЛЕНОТО УХО

Cветлината е в образа на звезда, Младенецът на масур. Деята Мария не държи вече хурка и времето. Тя е Богородица – каквото е трябвало да напреде, е напрела. Негово е сега да наплете ризата на света в мълчание и слово, в притчи.

Основното отношение е отново между Няя и Светлината. Между Няя и Младенца. Светлината-Слово. Въплътилата Се Светлина. Но в една взаимовръзка като онази от Деисис, където Синът е женихът, а Маўката – невестата. Защото главното послание на Рождество, освен „роди се Светлината на света“ (тропар) е именно за интимната, дълбоко спасителна връзка между маўка и син. Осъществяване на плана на Въплъщението чрез Деята Мария и на първото обожение, на спасителния път на Адам чрез Христос. Не случайно зографите рисуват Младенца в ясла, по вид като какавида, на Когото предстои да разтвори крилете си,

напълвайки ги с кръв, ставайки единствената птица, която няма къде да положи главата си, но и като тяло-уша. Като тялото на Лазар, символ на човешко Възкресение, като Свое-то собствено, изпразнено от савана, към който Ангелът Господен сочи. И онова, напомнящо риба при Рождество, която монасите, ловци на човеци, ловят с голи ръце.

Taka Младенецът съдържа в себе си не само Своята душа, но и тази на майка Си (също изобразявана понякога като какавида – Раковишки манастир), на Лазар, на обоженото човечество, изпразнила вехтата греха. Тоѝ е не само Своето Възкресение, Тоѝ е Възкресението на света. Пътят до яслата. И от яслата нагоре. Накъдето сочи Рождествоенската звезда.

Буквата Г определя положението на тялото на Богородица спрямо Младенца, рисувана перпендикулярно на яслата, с извърната към или обратно на Него глава, която изразява умората,

Рождество Христово, Раковски манастир

Рождество Христово, Елешишки манастир

изтощението и болката от преживянето. Чакане в агония. В Рождество от Елешишки манастир това е показвано чрез един типичен жест на пре-голямата длан под брадичката, който почти граничи с отегчение, забрава и униние. Когато от дългото чакане,

от болезненото време, времето така се удължава, че почти изгубваш представа за време, изпадаш в безвремие, във вечността. Подобно на монаха Еро от манастира Арментейра в Галисия, който непрестанно молил Дева Мария да му яви вечността. И докато

Рождество Христово, Алински манастир

Рождество Христово, Алински манастир

стоял под дървото във вътрешния двор, заслушан в трелите на славея, така се унесъл в сладкопението, че когато дошъл на себе си, не могъл да познае нито едно лице. Били изминали 300 години.

Единствено в Елешишкия манастир позата на Богородица спрямо Младенца е успоредна, което балансира двойния жест на извър-

натите ръка и глава. Родилката Богородица е тема, която придава характер на цялата композиция: тя има мъжко излъчване (Бобошевски манастир), одърът ѝ наподобява мандорла (Алински манастир), нещо като тварен израз на същинската от светлина, тя е полегната с една плоскост на почти липсващата плът подобно на Ваденка (Долнобешовски манастир),

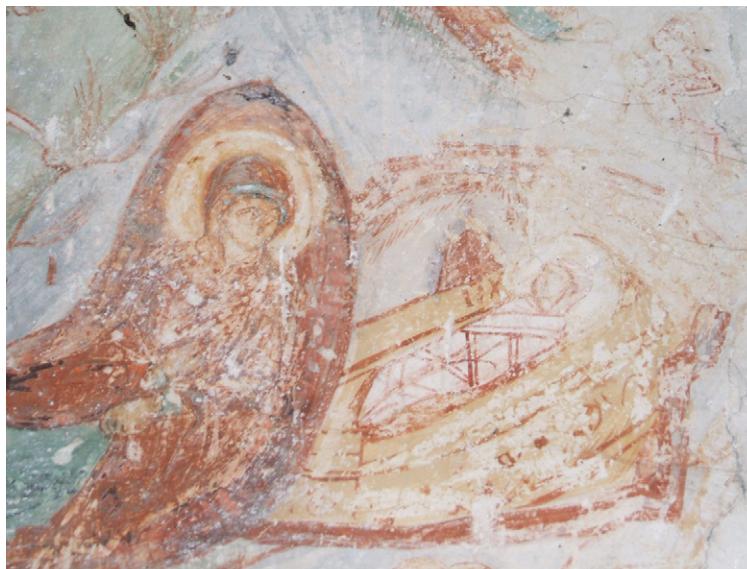
нимбът ѝ е вписан в по-голямата тварна мандорла както зеница воко (Карлуковски манастир), в белтъка наоко („Св. Стефан”, Несебър). Около на Бога.

Макар и не директно, във фреската Рождество Бог-Отец неизменно присъства. Фреската на Света Троица е винаги вписана във фреската Рож-

дество. Както и фреските Кръщение и Възкресение.

Пещерата на Рождество също е характерен детайл. Не само като topic, но като символ на утробата, на живота в очакване на Възкресение, на Ага. Там, където Младенецът вече стъпва, за да продължи към онова, което трябва да изпълни.

Рождество Христово, Долнобешовски манастир

Рождество Христово, Карлуковски манастир

Рождество Христово, Св. Стефан”, Несебър

На някои от фреските Богородица се изкачва в пещерата сякаш на колене, протегнала ръце към Младенеца, подобно на онези хиляди поклонници, стичащи се от пристанището към храма ѝ на о. Тинос, Гърция. Изкачва се по една вътрешна Голгота, една Голгота-утроба, вълната, обратна на Христовата, но Въсъщност една и съща (Сеславски манастир). На други пещерата е нарисувана така умело и вечно от геологическа гледна точка, че нанесеният цвят е същият на основния камък, изграждащ мантинята на земята – перидот (Илиянски манастир). На трети пещерата е вързана в главата си края (Ивановски скални манастири). Защото „...каквото съвръжеш на земята, ще бъде съвръзано на небесата...” (Мат. 16:19).

Макар и целият в повод, Младенецът е винаги с надигната глава, Той приветства Богородица, благославя я. Дори с повити ръце, благославя, с жеста на главата си. Христос е благословение.

В една последователност координатите на звездата и вътрешното изкачване на Богородица задават две основни форми, които се срещат в най-грандиозните фрески на Рождество – от Долнопасарелски манастир и от манастира „Св. Архангели Михаил и Гавриил“ в Арбанаси. Всъщност композиционно те са изцяло вградени в тях, изградени около тях. Вписани.

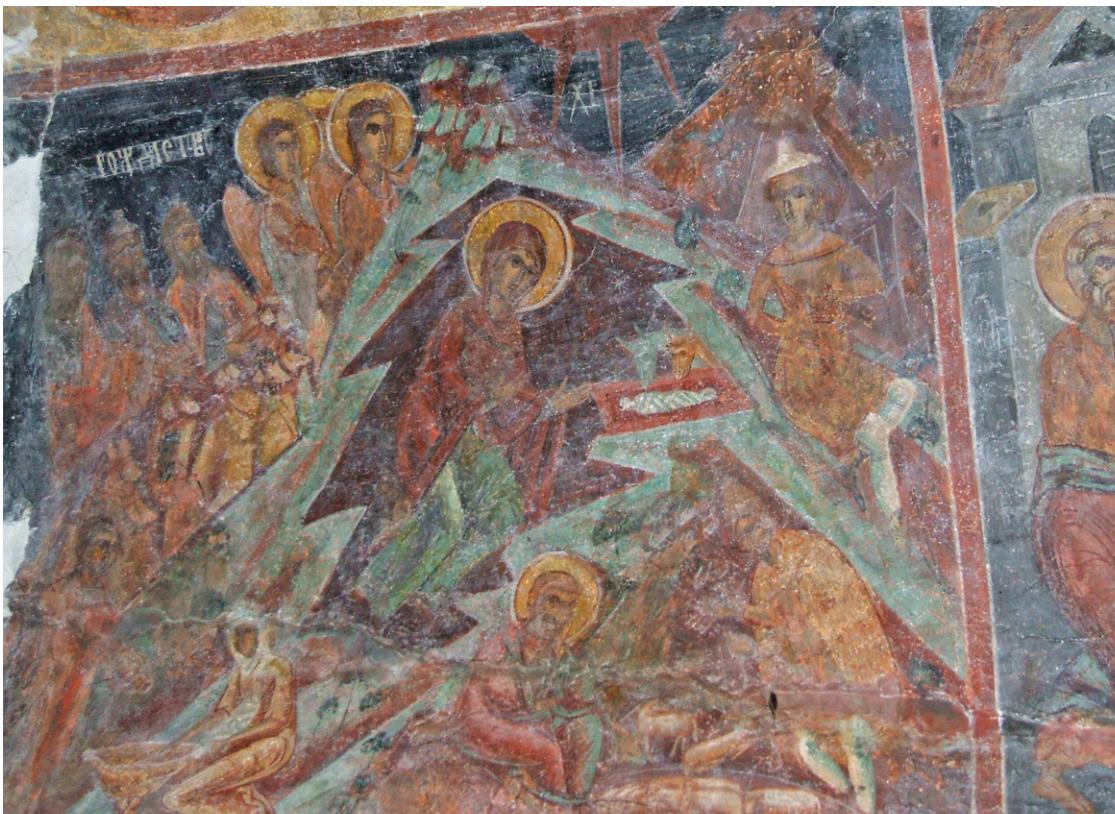
Защото в иконографията детайлът съдържа цялото и цялото се вписва в детайла, така както всички фрески се наслагват една в друга и едната е израз на всички и обратно. Подобно на отражението на хълм във водна повърхност, на съната салфетка на четири, която изрязваме, и когато се разтвори, формите се умножават.

Формата архетип, залегнала в повечето фрески на Рождество е тази на Пътя. На тесния път като излено ухо, за които говори сам Спасителят в притчите си. И нищо не ги изра-

Рождество Христово, Сеславски манастир

Рождество Христово, Илиянски манастир

Рождество Христово, Ивановски скални манастири

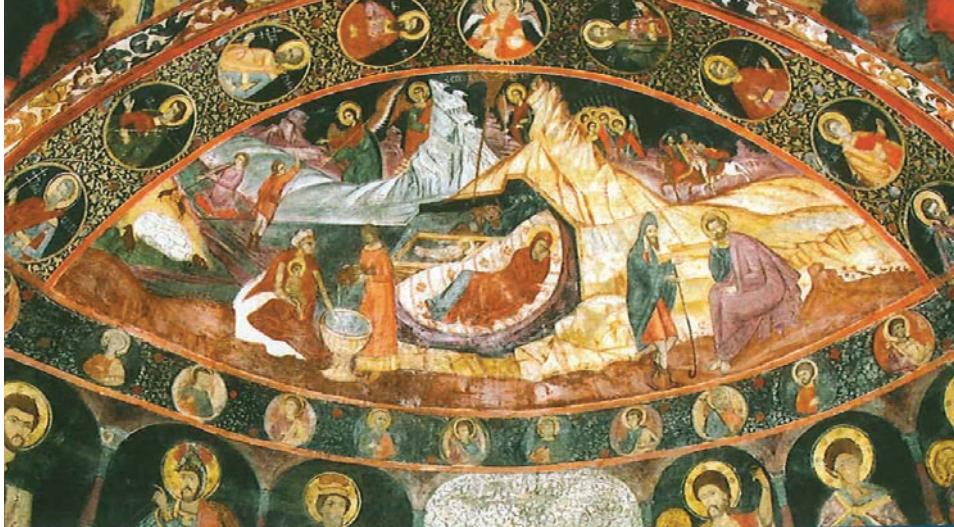
Рождество Христово, Долнопасарелски манастир

зява така в дълбочина, както гвата символа – на окото и на пясъчния часовник, които стоят в основата на изображенията от манастирите в Арбанаси и Долни Пасарел. Okoto е въсъщност пясъчен часовник, но с две тъги обърнати навътре.

Пясъчният часовник от Долни Пасарел граничи в най-мясната си част с купестите облаци на небесния свят и хълмовете на този свят. Между тях точно в средата са изобразени Богородица с Младенеца и единствената

връзка между гвата свята е Рождественската звезда, надвиснала над яслата на Младенца, след като е проводила на дълъг път маговете до избраното място, образувайки по този начин буквата Г между земята и Небето. Защото игленото ухо не е право – нито вертикално, нито хоризонтално. То е под формата на ъгъл. И трудността на преминаването през него не е просто в това стеснение на входа, но в неговото прегъване. Нито един вход не е толкова тесен, както прегънатият. Колкото и силна да е струята, тя прекъсва, ако маркучът е прегънат.

Така че маршрутът, който извъряват маговете, всеки от своеото място, следвайки звездата, за да се съберат пред пещерата на Младенца, е нищо друго, но маршрутът на всеки един от нас до Спасителя. Където пътят сършва или поема друга посока. И тази посока не е нито напред, нито назад, нито надолу, а единствено и само по посока на светлината, на снона лъчи на Рождественската звезда, спряла се над Неговата яsla. Нагоре. И преминава през единственото възможно място, което осветява – Младенецът. Защото „Аз съм пътят и истината и животът; никой не дохожда при Отца, освен чрез мен.“ (Иоан. 14:6).

Рождество Христово, „Св. Архангели Михаил и Гавриил”, Арбанаси

През часовника конете, овцете и другите животни продължават да се измичат като песъчинки, докато много мъдро зографът от Долнопасарелски манастир ни е представил обичарчето, което е хванало поводите на три коня и иска да ги преведе през хълма, но те се дърпят. Защото не той е истинският пастир. Докато оселт и телето, свели глави над яслата с отпуснати поводи като ручеи се стичат свободно към истинното място за Богопой или зоб. Прекланяйки глави.

В най-голямата фреска Рождество в България, тази от манастира „Св. Архангели Михаил и Гавриил“ часовникът се е склонил в огромно око, в чиито център, в самата зеница, са Богородица и Младенецът. Зеницата е половината черна, половината бяла като небесните тела, изобразявани на Разпятие или Битие. Долният ръб на окото е червен от пръстта, с червената глина на Сътворението, на умората, плача и болката на този свят, а белтькът до горния е Небесното царство с неговите ангели и херувими.

Погледнат отгоре пясъчният часовник представлява око със зеница в най-мясната си част. А гвете заедно са схема на кръст със седем лъча – четирите по посоките на света, единия забит в земята, другия в небето като стълбата на Иаков и седмият – там, където се пресичат: проходът, зеницата, камъкът на ъгъла с огромната си тежест и след чиято победа над смъртта Вече никой не умира сам.

Фреската на Рождество съдържа всички основни есхатологични истории – и за пътя, и за смъртта и Възкресението и за Божието домостроителство. И може би отговор на най-важния човешки въпрос – за смисъла на живота, за пътя. Който започва с Виждането на звездата, свършва с поклонението пред Младенца под светлината ѝ и продължава през излененото ухо, през камъкът на ъгъла, нагоре, все по снопа.

Фотографии: Джонатан Дън

ПАТРИАРХЪТ

и изпитанията на гъве епохи

Маргарита Друмева

На 29 октомври 1914 г. в троянското село Орешак се ражда Марин Наиденов Минков, бъдещият български патриарх, който в продължение на 41 години ръководи Българската православна църква. Баща му – Наиден Минков Рачев, остава сирак още от малък. Беден за наядчия, готвач, стражар и, макар облечен в униформа, е несменяем член на църковното настоятелство. Майка му – Пена Борджукова, произхожда от богат род и често събира в дома си съседките от махалата за молитва и четене на църковна литература. Родителите на бъдещия български патриарх са редовни посетители на богослуженията в Троянския манастир, където по тяхно настояване Марин постъпва като послушник на двадесетгодишна възраст.

Пак с благословията на своите родители през 1929 г. момчето е записано да учи в Софийската Духовна семинария, която завършва с отличие през 1935 г. Времената са трудни, майката и бащата трудно успяват да издържат сина си и да плащат всяка година 8000 лева за пансиона, но и двамата настойчиво желаят синът им да получи духовно образование и да стане служител на църквата.

Като ученик в един от горните класове в семинарията бъдещият патриарх написва молба до Зографския манастир в Света гора, понеже иска да постъпи там като послушник след завършване на образоването си. Марин пуска писмото в пощенската кутия на семинарията, но понеже кореспонденцията се проверява стриктно и се чете от пре-

Възстановяване на българската Патриаршия, май 1953 г. – речи в храма „Св. Александър Невски” по време на интронирането на новия патриарх Кирил, в средата – архимандрит Максим, бъдещ патриарх

погавателите, желанието му да стане монах става известно на всички. Съветвам го да не бърза с избора си, да стане клирик от блялото духовенство, а от Зографския манастир няма отговор на молбата му. Марин предполага, че писмото му тогава изобщо не е стигнало до Зографския манастир, а желанието му да стане монах е трайно, още от времето, когато е послушник в Троянския манастир.

От 1935 до 1938 г. Марин е певец и деловодител при храма „Успение Богородично“ в град Русе, след което се завръща в София и започва да учи богословие в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През Ваканциите е певец, билиотекар и проповедник в Троянската свeta обител, неговия първи духовен дом. На 13 декември 1941 г. като четвъртокурсник в Богословския факултет, Марин осъществява мечтата си – приема монашест-

вото и духовното име Максим (на св. Максим Изповедник) от Ловчанския митрополит Филарет и под духовното старчество на тогавашния игумен на Рилския манастир – архимандрит Никонаил. Негов начален духовен наставник става игуменът на Троянския манастир, архимандрит Климент Коневски, а духовен старец – световрачанският митрополит Паисий.

След кратко служене като митрополитски дякон и проповедник в Ловчанска епархия, бъдещият патриарх е назначен за учител-възпитател в Софийската духовна семинария. Тази длъжност юродиякон Максим заема близо пет години – от 1942 до лятото на 1947 г., когато по решение на Светия Синод, той е възведен в архимандритско достойнство от Доростолски и Червенски митрополит Михаил. Междувременно, на 14 май 1944 г., в Черепишкия манастир „Успение Богородично“ отец Максим е ръкоположен в юромонашески чин от Врачанския Митрополит Паисий.

От 1 септември 1947 до 1 май 1950 г. архимандрит Максим е протосингел на Доростоло-Червенската митрополия, след което (до 1955 г.), близо 6 години, е предстоятел на Българското църковно подворие при Московската патриаршия.

Архимандрит Максим се завръща в България и от 15 юли 1955 до 1960 г.

заема поста главен секретар на Св. Синод, като междувременно е и председател на редакционната колегия на Синодалното издателство към Българската православна църква (от 1957 до 1960 г.). На 30 декември 1956 г. в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ е хиротонисан в епископски сан с титлата „Браницки“. На 30 октомври 1960 г. е избран, а на 20 ноември канонически е утвърден за Ловчански митрополит.

На 7 март 1971 г. умира патриарх Кирил. При избора на нов патриарх се поставя Въпроса за спазване Устава на БПЦ – един позабравен и пренебрегван до този момент документ. Въпреки антидемократичния дух на Времето, е взето решение да се спази правилото за реални избори на нов патриарх – една еретична и немислена идея от гледна точка на социалистическата идеология. През последните години е унищожена църковната пирамида, чието Възстановяване крие „опасности“ за Възраждане на духовния живот и популярността на Църквата. Свикването на Патриаршеския избирателен събор е продължителна процедура, а св. Синод трябва да предложи на правителството три кандидатури за бъдещ патриарх, които да отговарят на редица условия: кандидатите да са по-възрастни от 50 години, да имат петгодишен стаж като митрополити, да се раждат на добро име както пред народа, така и пред

Вителството. След получаването на одобрението на правителството, Патриаршеският избирателен събор трябвало да избере един измежду посочените кандидати.

Три митрополити – Паисий Врачански, Йосиф Варненски и Пимен Неврокопски се противопоставят на бързото свикване на събора и оспорват легитимността на епархийските избиратели, чийто мандат е 4-годишен, а последните избори са проведени през далечната 1952 г. Те настояват първо да се Възстанови църковната пирамида и после да се свика Патриаршески избирателен събор.

Изцяло в духа на партийната политика, решението за новия църковен лидер Вероятно е взето още преди смъртта на патриарх Кирил. Така или иначе то е одобрено от Политбюро на ЦК на БКП с Решение №145 от 8 март 1971 г., т. е. на следващия ден след смъртта на патриарха. Липсва докладната записка с предложението именно Максим да бъде новият патриарх на БПЦ, а самото решение гласи:

„За глава на БПЦ да се предложи и поддържа кандидатурата на Ловешки митрополит Максим. Възлага на председателя на Комитета по църковни Въпроси при МВНР гр. Михаил Ключуков да извърши необходимата подготовка за осигуряване избора на митрополит Максим за патриарх на БПЦ.“

На 22 януари 2009 г. Европейският съд по правата на човека в Страсбург, който обстойно изследва обстановката и политическите настроения в социалистическа България по това време, ще подготви обширен документ, в който се казва така:

„... Централният комитет на Българската комунистическа партия с решение от 8 март 1971 г. номинира митрополит Максим за Патриарх и дава указания на г-н К., държавен служител, да „предприеме необходимата подготовка, за да гарантира избирането на митрополит Максим за Патриарх“. В нарушение на Устава на Църквата, който предвижда всяка

епархия да проведе събрание за избиране на седем делегати, които да участват в специалния църковен събор, който е оправомощен да избере нов Патриарх, Максим е избран от делегатите, номинирани през 1957 г., когато Патриарх става Кирил...

Не е ясно дали ръководството на Патриарх Максим е валидно регистрирано в Министерския съвет съгласно закона от 1949 г. При всички случаи, в практиката на администрацията и по отношение на правните му действия, до 1990 г. неговото ръководство е признато за легитимно...“

След смъртта на патриарх Кирил, митрополит Максим е наместник-председател на СВ. Синод от 13 март до 4 юли 1971 г., когато се свиква Църковно-народният патриаршески избирателен събор в София. По време на този събор митрополит Максим единодушно е провъзгласен за Патриарх на Българската православна църква и Софийски митрополит. На интронизацията му присъстват глави и представители на всички поместни православни църкви.

„Избирането ми за патриарх на БПЦ извика у мен голямо вълнение. Защото в онова време беше просто да умреш, но по-сложно беше да разбереш и пречениши как ще живееш и как ще изпълняваш задълженията си на предстоятел на Светата ни църква. Тия вълнения аз изживявах. Имах, разбира се, предвид и положителното отношение на Светия Синод, на духовенството, на църковната общественост по отношение на евентуалното ми избиране за патриарх.“

Високо свидетелство в това отношение се изрази и от градската църковна общественост в лицето на акад. Михаил Арнаудов, кое то твърде много допринесе за решението ми да поема това отговорно пред Църквата, народа и родината ни служение. С акад. Арнаудов се познавах още от времето, когато бях цивилен чиновник в Русенската митрополия. С годините се сближихме. В навечерието на изборите за патриарх се срещнах случайно с него в градината пред Военния клуб в София. Той беше научил, че се въздържам да се кандидатирам, но ме посъветва доста авторитетно и ме убеди да не се отказвам от участие в изборите.“

Из документалния филм „Моето служение“ на БНТ, автор Горан Благоев

Как се управлява църква в среда на атеисти, когато притежанието на Библия е толкова опасно, колкото наркомиците и порнографската литература?! 70-те години на 20 век, когато Максим е ръкоположен за патриарх, все още е време на желязна политическа система и тотален контрол, който блокират по-нататъшното развитие на икономиката и обществото като цяло. Всеки опит за реформация търпи неуспех – да си припомните събитията в Чехословакия (1968 г.), снимките на Леонид Брежнев и Тодор Живков със стиснати ръце. Икономическите проблеми поради застой в икономиката, остарелите технологии и ниското жизнено равнище на населението вървят ръка за ръка с морално разложение – опиране от властта, угодничество, корупция, отчуждаване на народните маси от политическата система, репресии, цензура, ограничаване на човешките права, липса на свобода... Перестройката е още галеч – чак в средата на 80-те години Михаил Горбачов ще започне да покарва промени, а какво е било тогава в България в Българската православна църква, отново се връщаме към спомените на патриарх Максим:

„Атеистическият режим вършише своето да обезсили значението на

Българската православна църква, Вярата в Няя и в Бога, която Тя изповядва и проповядва.

Бях на служба за Велики четвъртък в столичната черква „Св. Седмочисленици“, когато дойдоха и ми казаха, че от правителството искат да наредят на свещениците да не се обикалят черквите с лития по приетия каноничен начин и да не се бият камбаните. Бях категоричен в отказа си, независимо от кого изхождаше това искане. А то изхождаше от едно от най-високите места на тогавашната Власть. Останах да продължа службата с читене на дванадесетте евангелия в черквата.

Ограниченията за посещение на богослуженията на всички и особено на ученици, на млади хора, на деца, много ме угнетяваха. Аз правех всичко възможно да се преъзможне всичко това главно чрез Комитета по изповеденията, председател на който беше Михаил Ключуков – мой съученик. В семинарията от първи до шести клас бяхме заедно, седеше на един чин пред мен.

Атеистическият период нанесе много големи поражения на светата Българска православна църква в нейния живот, не в нейната изповед. Началните години на атеистическата власт бяха много сурови. Впослед-

ствие позатихна това ожесточено отношение към Църквата, но не престана, защото идеологията се изпълняваше от различни хора в различна степен на ожесточение и озлобление към Църквата. Но Всякога значението на Църквата като институция не е било пренебрегвано. Явно е било, че никой не може да отрече нейното значение за българския народ, каквото и отношение към Вярата да има. Да отречеш Църквата, значи да отречеш българската история”.

Като новоизбран патриарх, Максим се среща с държавния глава Тодор Живков. Един от Въпросите, които разискват след протоколния разговор, е черквата „Свети Спас“ в центъра на София, която трябвало да бъде унищожена по решение на Министерския съвет. Патриархът разказва историята на черквата, построена през Средновековието, и изказва мнение за съхраняването ѝ като паметник на културата, още повече, че християните много почитат тази църква. Тодор Живков отменя решението за събарянето ѝ и така църквата не е унищожена, макар да не е и напълно възстановена за извършване на богослужения и върху нея е построена банка.

„С Живков съм имал четири официални срещи. На една от тях поставих Въпроса за запазването на черквата

та „Св. Йоан Рилски“ в Перник, която искаха да разрушат, защото до нея строяха партийния дом. На последната ни среща, беше през 1989 г., поисках Семинарията да бъде върната от с. Черепище в София. Лични контакти с Живков не съм имал...

...На една среща Живков поискава от мен архиерейите по места заедно с митрополитското си служение да станат и председатели на Отечествения фронт. Архиерейските наместници също трябваше да оглавяват местните организации на ОФ. Аз му отговорих, че това в никой случай не може да се допусне, защото БКП е атеистическа партия. Не може да се допусне архиерей да стане председател на отечествено-фронтовската организация, която има за ръководство комунистическата партия. Е, така, каза, така е, така е, ама Вижте какво да стане да има обединение на народа. Викам, Църквата всяка година е ратувала за обединение на народа и сега ратува, и за в бъдеще ще ратува, но като привлича другите към себе си, а не като възприема принципи, чужди на нейната идеология.

Според думите на историка Божидар Димитров „през социализма Църквата беше само украсение“, а целта на патриарх Максим е именно да я запази като институция в тежките времена на атеизъм, да продължи

тя съществуването си като администрация, да запази храмовете от разрушение – задачи, с които главата на Българската православна църква се е справил „по великколепен начин“. През ония години държавната администрация непрекъснато се е месела в църковните дела, както впрочем се случва и сега. Ето още малко спомени, които ни е оставил патриархът:

„Сътрудничество на Църквата и лично мое към гражданска власт за провеждане на нейни мероприятия никога не е имало. Ако е имало някое сходство от страна на Църквата и на държавата в добри начинания, Църквата е вземала подобаващо на положението ѝ участие.“

По въпроса за мира в света Църквата е вземала участие, но в такава степен и в такава форма, че да бъде участие на Църквата като църква – със своите евангелски принципи в полза на мира в света. И в никакъв случай като служител на тогавашната гражданска власт.“

Винаги над Всичко съм имал интересите на Църквата, дори при изпълнение на гражданските си задължения. Не съм в това отношение правил никакви компромиси. Изживявания съм имал много тежки, но съм ги понасял за свое огорчение преди Всичко. И присъствието ми на трибуната не е било по мое желание, а в изпълнение на гражданските ми задължения”.

Въпреки падането на тоталитарния режим, мечтаната свобода, която на-

целта си. Не е по-различна обстановката в България – тук също следват бурни години в опит за схизма.

По-възрастните помнят площадите през 90-те години на миналия Век. Там маршируваха и говореха по микрофона пред събралия се народ монезина, облечени в черни раса, водеха шествия със свещи. Не помня патриархът на Българската православна църква да е бил сред тях. Нито помня той да е написал опровержение на десетките хули страници в медиите по негов адрес – че бил „комунист, атеист, лакей, нелегитимен, самозванец, полковник, малодушен и сенилен старец без административни умения, креатура на Тодор Живков, че прецел на „обновлението на църквата“ и т. н. За едни това мълчание е израз на неговото малодушие и безхарактерност, други считат това за поведение на монах и истинска християнска Вяра, според която „Бог вижда и ще отсъди справедливо като Съдия“.

„Кой би уважавал глава на църква с естрадно-политическо поведение? Кой би вървял след духовник, който сляпо следва польха на политическия Вятър“? – ще възкликае в една своя ста-

стъпва след 10 ноември 1989 г., и обръщането на посоките, за Българската православна църква не идва по-добро време. „Дори по-тежко“, мислят мнозина. В Русия рушат храмове и катедрали, в Гърция многократните опити за разкол най-сетне „успешно“ постигат

тия журналистът Ясен Бориславов през 2004 г. Достойно за театralна драма е да скъсаш булото на Патриарха на Българската православна църква пред храма „Св. Александър Невски”, но как изглежда това действие В очите на разпнатия Христос?!

Няма как да отминем фактите около разката в БПЦ след 1990 г., понеже събитията имат отношение към биографията на Патриарх Максим. Още през 1990 г. по време на Националната кръгла маса ѝеромонах Христофор Събев призовава за „нов демократичен синод” под партийната шапка на СДС. На следващата година се провежда Събор на Българската православна църква, който помвърждава избора от 1971 г. на Негово Светейшество патриарх Максим. На 13 октомври 1991 г. изборите са спечелени от СДС и новото правителство се противопоставя на каноничното ръководство на БПЦ и Патриарх Максим. Въпреки недопустимостта от сържавна намеса в църковните дела, Пловдивският митрополит Арсений е отстранен от длъжност, гла пъти е „уволняван” митрополитът на САЩ, Канада и Австралия – дядо Йосиф.

На 18 май 1992 г. шест от 13-те митрополити в БПЦ официално поставят началото на църковния разкол като се отделят от канонично избраното църковно ръководство със следното изявление:

„Превед опорочеността и нищожността на избира на патриарх Максим от 1971 г. трябва да се проведе нов избор на патриарх. С оглед на това и на основание чл. 17 от Устава на БПЦ следва да се избере наместник-председател на Св. Синод, който да поеме председателството на Св. Синод до избирането на патриарх”.

На 25 май същата година Дирекция „Вероизповедания” към Министерски съвет излиза с акт №92, който обявява за „нелегитимен и незаконен досега действуващия състав на Св. Синод като ръководен орган на БПЦ”. Правителството на Филип Димитров „уволнява” българския патриарх и си назначава свой временен „синод” с наместник-председател Неврокопския митрополит Пимен.

На 25 май 1992 г. Дирекцията по Вероизповеданията към Министерски съвет постановява решение, с което обявява, че номинирането на Максим за български Патриарх и глава на Църквата през 1971 г. е извършено в нарушение на устава и нареджа смяната му от Временен съвет до избирането на ново ръководство от църковен събор. Митрополит Пимен е назначен за председател на Временния съвет.

Ръководството, начело с Патриарх Максим, обжалва решението пред Върховния съд. В решенията си от 2

Юли 1992 г. и 5 ноември 1992 г. съдът отхвърля жалбата, като постановява, че Дирекцията просто е удостои Верила, че Църквата се представява от друго лице, и поради това правата на Патриарх Максим не са засегнати.

„През следващите години споровете за Власть в Църквата продължават, всяко от двете ръководства има поддръжници сред духовенството и вярващите. Определени църкви и манастири стават известни като „принаследлежащи“ към организацията-жалбоподател, известна като „алтернативния Синод“, тъй като членовете на духовенството в тях признават ръководството на организацията-жалбоподател. Освен това има редица случаи, в които организацията-жалбоподател влиза във Владение на съществуващи сгради със сила или, в някои случаи, чрез съдействието на прокурорските органи и полицията на неясни правни основания.“

Из Решението на Европейския съд относно делото „Инокентий“, 2009 г.

По заповед на Ал. Сталийски – Военен министър, Синодалната палата и

Софийската семинария са окupирани, живи Верига от студенти и граждани успяват да опазят Софийската митрополия от същата участ. Делата на църквата се пренасят в съда – главният прокурор Иван Татарчев отхвърля жалбата на Светия Синод срещу насилиственото завземане на сградата на Синода. До месец октомври разколниците превземат със сила църковни храмове, манастири, администрации и сгради на БПЦ. Често срещу тях се изправят живи Вериги от мирни граждани, монаси и свещеници. Във Великотърновската епархия полицията се опитва да изведе от храма Негово Високопреосвещенство Митрополит Григорий по време на служба, в Плевен разколниците влизат в сградата на наместничеството и я окупират за по-малко от едно денонощие. Междувременно студентите от Духовната семинария в София успяват да прогонят окупиралите епархийското наместничество. Полицията стои на страна от събитията поради заповед за „ненамеса в църковните дела“.

През 1993 г. Христо Маманов, директор на Дирекцията по Вероизповед-

данията, отменя акт №92 и отказва регистрация на архиепископия на Христофор Събев. В началото на 1994 г. той не признава и изборите на митрополит до свикване на църковно-народен събор. Прекратена е оккупацията на Синодалната палата, но тогавашният кмет на София Александър Янчулев регистрира като Софийски митрополит разколникът Иончентий (Иван Стоянов Петров). Храмовете „Св. Параскева“, „Св. София“, „Св. св. Кирил и Методий“ са във владение на разколниците. Криптата на храм „Св. Параскева“ е превърната в сладкарски цех.

В края на 1994 г. Жан Виденов сформира правителство, от което се очаква нов закон за Вероизповеданията, който така и не се приема. През следващата година разколниците организират свой събор и избират за патриарх Пимен. Едва в края на 1996 г. Дирекцията по Вероизповеданията регистрира Св. Синод с Патриарх Максим.

На 22 януари 1997 г. новоизбраният президент Петър Стоянов полага клетва пред разколника-патриарх Пимен, а правителството на Иван Костов регистрира нов „синод“. Стефан Софиянски, като кмет на София регистрира Крупнишки епископ Иончентий като „Софийски митрополит“. В началото на юли същата година каноничната БПЦ провежда Четвъртия

Църковно-Народен Събор, който осъжда разкола и действията на омнагналите от единството на Църквата, призовавайки ги към покаяние.

На празника Богоявление (1998) Патриарх Максим изпраща на Петър Стоянов остро писмо, в което изразява възмущението си относно забраната на президента Църквата да освети бойните знамена на Родината. Вероятно държавният глава е решил така, за да смекчи ожесточената битка между двата синода, понеже не може да покани и двата, решава да не покани никој един.

„Изразените от Вас съображения не могат да оправдаят отменянето на един такъв дълбоко сакрален патриотичен акт. Основанията за Вашето решение е изключено да приемем. Със забраната да бъдат благословени бойните знамена и представителни армейски части на Богоявление, Вие повторихте акта на тоталитарния безбожен режим от 1946 г.“

Следват още унизителни за БПЦ събития – тържествената литургия в храм „Св. Александър Невски“ на Великден не е изльчена по БНТ, понеже трябвало в такъв случай да бъде изльчена службата и на „алтернативния синод“. На Гергьовден българските митрополити не са допуснати на държавните чествания в местността Оборище, понеже „Уставът на БПЦ е

нищожен и въвете страни са неканонични". Следват опити на разколниците за „превземане" на каноничната църква, които свикват т.нар. „обединителна свещеническа конференция", после още една, наречена „Общонационална православна свещеническо-мирянска конференция", която насрочва „Общобългарски църковно-народен събор". Директорът на Дирекцията по Вероизповеданията Любомир Младенов обявява, че нито Максим, нито Пимен са легитимни патриарси, президентът Петър Стоянов обявява, че няма да зачита нито единия, нито другия и в крайна сметка „България няма патриарх".

Политическата намеса на държавата в делата на БПЦ стига до там, че се

правят опити за нейното фактическо закриване. Каноничният Св. Синод обсъжда обявяването на Църквата в гонение от държавната власт – акт, какъвто църковната институция предприема, когато чужди поробители посягат на нейното съществуване. Към такъв акт БПЦ не е прибягала дори в годините на социализма.

Светият Всеправославен събор на всички православни църкви се провежда в края на септември и началото на октомври 1998 г. в Храм „Св. Александър Невски". На Събора

„Единодушно се потвърждава каноничността на Светият синод на БПЦ и патриаршеското достойнство на Негово Светейшество Максим Патриарх Български и Митрополит Софийски".

Съборът приема разкаянието на пребиваващите в разкол и поради това низвергнати от СВ. Синод бивш митрополит Калиник и бивш патриарх Пимен. Приети в църковно общение са и получилите противоканонично посвещение (от разколниците) епископи, които се отказват от епископските ръкоположения, получени по време на разкола, оставайки обикновени монаси. На Пимен е дадено право да се титулува „бивш Неврокопски митрополит”.

На 9-10 ноември в Софийската опера е организиран „извънреден църковно-народен събор”, в който участват около 1125 свещеници, миряни, архиереи от разколническия синод. Разходдите за командирохъчните са покрити от държавния бюджет. За първи път Патриарх Максим е „освободен”, прием е и нов устав. На Богоявление през 1999 г. Водосветът е отслужен от Рагко Поптодоров из средите на разколниците, а от трибуната на Народното събрание Вицепремиерът Веселин Методиев обявява, че „България няма нито един патриарх”. Там обсъждат законопроекти за вероизповеданията, които замвърждават статуквото на разколниците. В защита на каноничния СВ. Синод е народният представител Гиньо Ганев, който внася законопроект в защита на патриарх Максим и БПЦ, но управляващите не позволяват разглежда-

нето му. Междувременно умира Пимен и негов приемник става Инокентий.

Действията на правителството на СДС навлизат в нова фаза и придобиват характеристики на истинска война. Регистрацията на СВ. Синод за кой ли път е обявена за нищожна и се допуска „втора църква“ със същото име.

„Върховният административен съд на мира, че в Република България съществуват две религиозни общности с наименование Българска православна църква... Щом като в Република България има граждани, които не желаят да бъдат в църковно общение с патриарх Максим, те имат суверенното право

да се отделят от религиозната общност, ръководена от този патриарх, и да образуват самостоятелна църква като религиозна общност със свой устав и ръководни органи".

Из Решението на Европейския съд относно делото „Инокентий“, 2009

Обръщението на Св. Синод към българския народ е публикувано като платено съобщение между малките обяви в гва от най-тиражираният Вестници: „БПЦ е разпъната от злонамерени чиновници, амбициозни разколници, послушни магистрати и недалновидни политици“, като БНТ, БНР и БТА отказват да го публикуват.

През юли 2001г. министър-председателят Симеон Сакскобургготски полага клетва в Народното събрание пред Негово Светейшество Патриарх Максим. Това се възприема от всички като ясен политически знак за новата политика на правителството по отношение на БПЦ. В средите на НДСВ обаче назряват конфликти по повод внесения законопроект за Вероизповеданията от Борислав Цеков,

които има за цел и преодоляване последиците от държавната намеса в делата на православната църква.

Настъпва решаващата 2002 година, в началото на която деканът на Богословския факултет доц. Иван Желев, оглавяваш Дирекцията по Вероизповеданията, признава Събора от 1971 г., изbral патриарх Максим, както и неговата регистрация. Около законопроекта отново започват спорове. Светият Синод на БПЦ представя във Временната проучвателна комисия по религиозните въпроси в парламента документа „Правен анализ на положението на Българската православна църква“, с които отново се настоява за приемането на законопроекта, внесен от Борислав Цеков, след което подема инициативата за събиране на подписка в цялата страна. Над сто хиляди българи дават своя вот в подкрепа на законопроекта, като междувременно в парламента се внасят още гва законопроекта за Вероизповеданията, единият от които е съставен по времето на Петър Стоянов, а другият е крайно либерален и неприемлив за повечето Вероизповедания. И гвата обаче, не съдържат постановки, с които да се спомогне за преодоляване на последствията от държавно-политическа намеса в БПЦ.

През същата 2002 година в края на май у нас пристига Папа Йоан-Павел Втори. Посещението му има за цел „да укрепи връзките с Българската православна църква“. До него като равен, в качеството си на български патриарх стои Патриарх Максим. В словото си към Папата Патриарх Максим изтъква древността на българската столица, която през 343 г., още преди официалното кръщение на славянобългарския род, посреща апостолските приемници на епископата, взел участие в Саргускийския събор, когато се утвърждава основният догмат на Христовата църква – Вярата в Триединния Бог. „В лоното на тази Вяра е роден, възраства духовно и се спасява през Вековете православният български народ“. Визитата на Папа Йоан-Павел Втори съвпада с една от най-светилите дати в българския календар – на светите императори равноапостолни братя Кирил и Методий и техните ученици – Денят на българската просвета и култура и славянската писменост.

Междувременно „алтернативният“ синод губи делото срещу правителството във Върховния административен съд (ВАС) – съществуването на две религиозни общности с наименованието „Българска православна църква“ с две устава и две ръководства е незаконно. Надежда Михайлова осъжда разкола и декларира, че на

Всеправославния събор през 1998 г. на разкола е сложен край, че Църквата ни е единна и неделима, и обещава да не подкрепя повече процеси на разцепление. Дебатите за законопроекта се проточват с месеци, съпровождани с обидни квалификации в медиите, заплахи и лъжи. Църквата окачествява като нечувана дискриминация спрямо православните християни перманентната агресия срещу БПЦ от страна на разколници и „правозашитни“ организации. На 22 декември 2002 г. законопроектът е приемен с всички текстове, които водят до преодоляване на последствията от държавно-политическата намеса в БПЦ, както и постановлението, че БПЦ е изразител на традиционното за България източно православие, депутатите от ДПС напускат залата.

Законът влиза в сила на 2 януари 2003 г. Той признава Св. Синод „ex lege“, т.е. по силата на самия закон и оставя възможността „алтернативният синод“ на Инокентий да се регистрира с ново, различно име, но го задължава да върне всички заграбени, конфискувани и одържавени имоти, принадлежащи на БПЦ.

Неофициално СДС иска експертиза на закона за Вероизповеданията от Съвета на Европа, който в специално писмо определя закона като „значителен напредък в защитата на религиозни-

те права и свободи и в изпълнение на международните норми". Българският конституционен съд отхвърля искането на депутати от СДС за обявяване на Закона за Вероизповеданията за противоконституционен. Междувременно Инокентий прави опит да регистрира „алтернативен синод” като единствен с името „Българска православна църква” и практически в началото на 2004 г. разколническият синод окончателно е поставен извън закона.

„През 2003 г. организацията-жалбодател подава в Софийски градски съд заявление за вписване на местната организация в София. Заявлението е направено от Митрополит Инокентий, който твърди, че оглавява и представлява Светия Синод и Българската православна църква. На 23 септември 2003 г. Софийски градски съд постановява отказ.

С нотариална покана, отправена до „алтернативния синод” на Инокентий, Патриарх Максим призовава разколниците да спрат да се представят за членове на БПЦ, да освободят окупирани храмове и да предлагат владењието на цялата движима и недвижима църковна собственост на Светия Синод и подава жалба. Всички отделили се могат да се покаят и да се върнат в лоното на Църквата. Разколниците игнорират поканата и не освобождават доброволно заетите от тях имо-

ти, поради което Синодът търси съдействието на прокуратурата. Близо 250 храма, параклиси и манастири са окupирани от разколниците и с решение на прокуратурата, полицията започва да ги извежда насила.

„Светият Синод няма право да остави храмовете, манастирите и имуществото на Българската православна църква в ръцете на тези лица, които действат в нейна вреда и своя полза”.

Три дни по-късно всички окупирани храмове в столицата са запечатани и предадени на свещеници от БПЦ. Повечето не оказват съпротива, но някои, които са барикадирали в църквите, са изведени насила. Срещу Инокентий и още седем души от бившия алтернативен синод се повдига следствено дело – за обсебване на имущество от БПЦ в особено големи размери, за самоволното подписване и подпечатване от него на 439 документа от 2 януари 2003 г. до 6 юли 2004 г., в които се е представял за заместник председател на Светия Синод и Софийски митрополит.

Междувременно около 45 свещеници и двама епископи, досега яростни противници на патриарх Максим, се връщат в лоното на БПЦ. Сред тях са Веселин Арнаудов и отец Анатолий Балачев, преподавател в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охрид-

ски”, един от идеолозите на разкола, заемал в продължение на повече от 6 години длъжността главен секретар на „синода” на Иконентий.

„Неприятна и некрасива гледка, която смущава съвестта на Вярващите люде, тък и на голяма част от гражданско общество в страната... Тъй нареченият разкол в БПЦ бе създан от намесата на политически сили от държавните структури през 1992 година. Известен е случаят с разпределбите на тогавашния директор на Дирекцията по Вероизповеданията при Министерския съвет за отстраняване на Българския Патриарх и някои митрополити от тяхното канонично служение и създаване на нов състав на Светия Синод, което е безпрецедентно в историята на БПЦ и против канона на светото Православие, какъвто жив и благодатен член е БПЦ”.

Будински митрополит Дометиан

През септември 2004 г. 41 свещеници от алтернативния синод искат политическо убежище от държавите – членки на НАТО и ЕС с твърдението, че се нарушава правото им на религия и изповедание, но не го получават. В Европейския съд по правата на човека в Страсбург са подадени и две искания срещу България и срещу патриарх Максим, единото от които е на Иконентий. Искът на разколниците

е за 200 милиона евро в Европейския съд по човешките права в Страсбург, които държавата да им плати като компенсация за „неправомерното им изгонване от храмовете” на 21 юли 2004 г. Съдът се произнася на 22 януари 2009 г. – решението е в полза на разколниците, водени от Иконентий. Отец Николай – свещеник в църквата „Света Параскева”, си спомня:

„Аз приемам техния [на разколниците] личен избор, но се учудвам. Тези хора, духовниците от разкола, са в право то си да протестират, ние живеем в демократична държава. Между свещениците няма конфликт. Може да забележите, че нашите свещеници, които ходят там, съвсем спокойно разговарят с тях. Тези, които идват тук при мен, съвсем спокойно разговарят с мен. Конфликтът е в това, че те не признават негово Светейшество българския патриарх Максим и Светия Синод.

Какво трябва да се направи, за да се забрави разколът? – Пътят минава през прошката. А каква е реалната битка Всъщност? – Според мен става въпрос за пари, имоти и лична власт”.

Разколът има широк обществен отзив.

„Спорът е изключително само за имоти, длъжности, материално благодеяние и кариера. За 12 години никой

от разколниците не можа да покаже кауза, да мотивира поведението си. Okaza се, че цялата борба е за свещениците или за това кой да владее имотите на БПЦ.

Разколът е беззаконие, съществуващо 12 години. Той бе предизвикан от Филип Димитров и проведен със съдействието на Христофор Събев. Днешният Закон за Вероизповеданието поставя в неблагоприятно положение закона нарушилите. Те са лица, обсебили чуждо имущество. Ако някой от разколниците се покаже искрено, може да бъде приет обратно в православната църква. Конституцията поставя наравно всички български граждани, независимо дали са духовници или миряни. Затова при неизпълнение на закона, се налага цялата му строгост”.

Отец Боян Саръев

От пролетта на 1992 г. до относителния край на разкола през 2004 г., дядо Максим Води „дълга и сложна война с най-високите институции на изпълнителната светска власт“, както казва Ясен Бориславов във в. „Сега“. И по-нататък продължава:

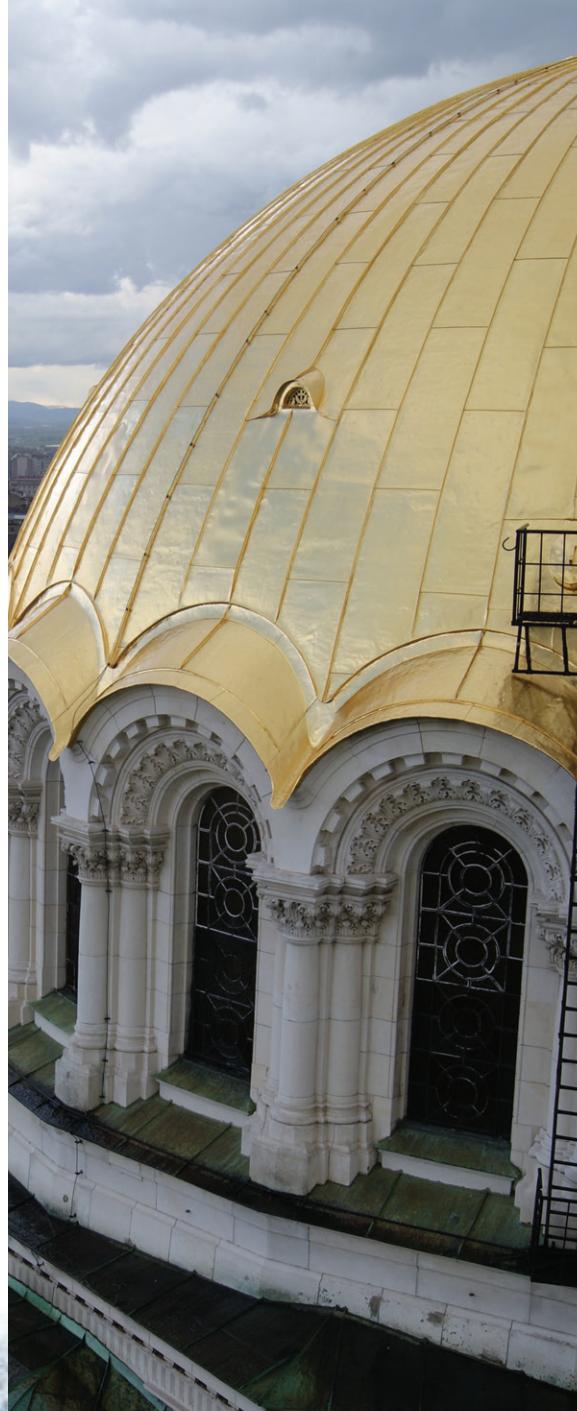
„По същество това беше битка с една вредна и изкривена, но за жалост търде масова представа за

православната църква като обикновена обществена организация. През всичкото това време патриархът не се промени, той си беше все същият благ старец, но ние, макар и бавно, се променяхме.“

Българското общество, както и друг път е ставало дума, в огромната си част не е катехизирано, не е наставлявано в истините и правилата на Вярата. Поради което в масовото съзнание представата за патриарх най-често се свързва с националната героика, с образи, белзани от екстремни исторически събития като патриарх Евтимиий, Иларион Макариополски или Неофит Бозвели. Но достойността и смисълът на монашеството далеч неинаги съвпада с мъченичество или героична саможертва. Понякога да живееш мъдро и смилено, да преодоляваш търпеливо житетските изпитания и чрез своя живот да бъдеш пример за други е не само по-трудно, но и по-полезно.“

Присъствието на дядо Максим на църковното кормило в годините на прехода беше силно изпитание пред националното чувство за свяст. В отношението си към своя православен патриарх България беше много близо до горния праг на позора, но все пак не го прескочи. Днес, в деня на него-

*Вата годишнина, той заслужава при-
знателност за това, че издържа на
изпитанието, на което го подложиха
негови събратя по служение, полити-
ци, министри, депутати, съдии, про-
куорори, журналисти, авантюристи...
Всички ние, неговото паство. Като
устоя на изпитанието, той ни спаси
от позора. Затова 90-годишнината
на светейшия български патриарх е
важна не само за него и за църквата,
но и за България. Защото Църквата е
такава, каквито сме Всички ние. Ако
не беше като нас, нямаше да е наша-
та Църква". ■*

НУЖНА Е ЦЯЛОСТНА

РЕФОРМА В БПЦ

Разговор с доц. Димитър Попмаринов

Сандра Керелезова

Годи години в интервю запитали покойния сръбски патриарх Павле какво е първото нещо, което изпитал, когато разбрал, че е избран за църковен първоиерарх, а той отговорил: „Това беше шок. Никога не съм очаквал, нито предполагал такова нещо... Но утромто е по-мъдро от Вечерта – на следващия ден дой-

дох на себе си и започнах да мисля откъде да започна, кое е първото, с което да се захвана. Знаете как е – има възможни неща, има и невъзможни, а има и такива, които си дължен да направиш.“*

Гласът на дълга у покойния български патриарх Максим несъмнено бе силен, което той доказа до последния си ден. Но какво бе възможно и

какво се оказа невъзможно за десетилетията на неговото служение като предстоятел на Църквата? За да очертае някои щрихи в образа на неговата личност, а оттам и на една епоха за Православната църква в България, потърсихме доц. Димитър Попмаринов – декан на Православния богословски факултет на Великотърновския университет, който е изпълнявал длъжността за Веждащ кабинета на патриарх Максим от пролетта на 1990 до есента на 1991 г. Неусетно в разговора за миналото се преплитат и размисли за бъдещето. Не с претенцията за пророческа прозорливост, а като споделени надежди...

Доц. Попмаринов, Вие сте имали досег с патриарх Максим в бурните времена непосредствено след демократичните промени. Какви са впечатленията Ви за личността на покойния патриарх от този период?

Поради естеството на работата си, имах възможността за контакт с патриарха, макар че не съм бил свидетел на управленски решения за живота на Църквата. Задачите ми бяха свързани с административна работа – с подготовката на кореспонденция и гр. В тази еже-

дневна дейност мога да опиша патриарх Максим като човек перфекционист по отношение на тексто-вете, които подготвяше. Той беше много грамотен човек и умел е да прави чудесна стилистична редакция, когато преценяваше за нужно. А наистина времето бяха бурни. Всичко врещеше и кипеше, много млади хора проявяваха голям интерес към християнството, към Църквата. В голяма степен представителите на Висшата църковна йерархия не знаеха как да реагират на този спонтанен ентузиазъм. Спомням си, че по това време учредихме Православното младежко движение „Св. Евтилий Патриарх Търновски“, на което ме избраха за председател. Самият патриарх беше изненадан от това решение, защото то бе спонтанна проява, не се бях допитвал до него, не бях чакал, както е редът, официална благословия, а директно се бях впуснал в начинанието. Случваше се нещо необичайно в живота на Църквата. Нещо, което изваше от самия народ и което никой в църковната институция не бе свикнал да види. След като разяснихме, че в нашето движение няма радикални идеи, а концепцията му е просветна и свързана със социални инициативи, то бе приемо много добре и от митрополити и епископи.

Външното пространство се чуха различни анализи на дългогодишното служение на патриарха, сред които и някои оценки, които окачествяват личността му като твърде компромисна, недостатъчно активна. Какъв е Вашият коментар?

Аз имам свое мнение по някои въпроси. Но едно е да мисля какво би било по-добре, а друго е да бъда на негово място. По този повод се сещам за една история, разказана ни с усмишка от покойния проф. Tomo Koev, докато бяхме още студенти в Духовната академия. Трима студенти завършвали католически богословски факултет. Те били добри приятели и една от най-обсъжданите теми между тях била какви реформи ще направи всеки един, ако стане папа. Минали години и се случило така, че единият от тях действително бил избран за папа. Нико обаче от така декларираните реформи не ставало реалност. Двамата му стари приятели решили да се срещнат с него, за да му припомнят за разговора им от студентските години. Дълго време правели опити да стигнат до него – гостъпът бил труден, но най-сетне успели. Приятелят им от младини искрено се зарадвал да ги види. Скоро обаче разговорът тръгнал по същество и двамата мъже отправи-

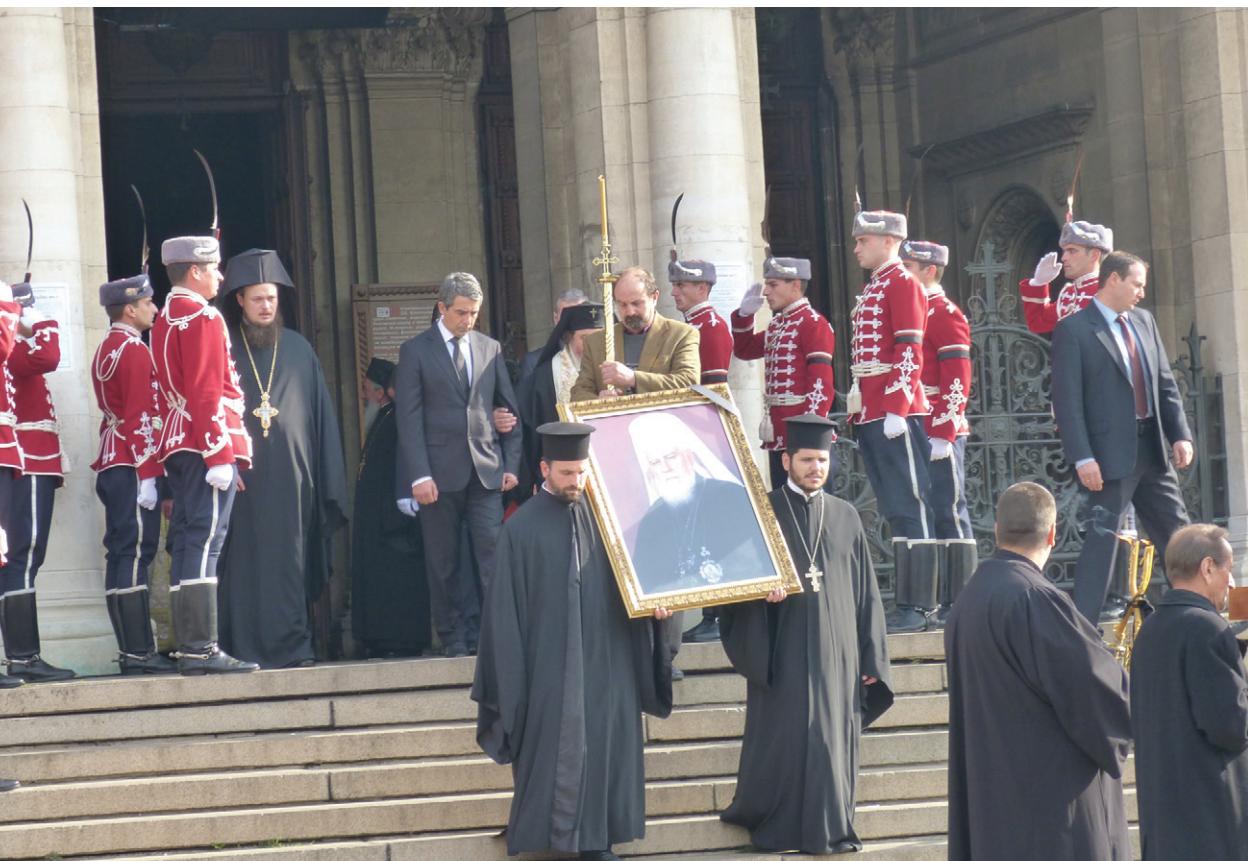
ли своя голям въпрос към приятеля си – защо нищо от онова, за което си говорили като студенти, днес не се осъществявало на практика. Папата се усмихнал и им отвърнал: „Е, приятели, онова, което може да направи един студент, не може да го направи един папа.“ В този смисъл всеки е готов да каже какво би могло да бъде, но нека го попитаме готов ли е да сложи расото, да стане част от клира и да направи онова, за което говори... Аз също съм писал немалко критични текстове за духовенството, но критикувам до определен момент, до определена граница. Щом знам как трябва да бъде и имам съответните претенции, би трябвало сам да сложи расото. Щом не го правя, а казвам, че знам как трябва да бъде, значи проблемът вече е станал мой. Това е православното разбиране, което е подкрепено и от опита на Преганието. Имаме примера на много християни, които са раздавали богатството си, ставали са монаси, отказвали са се от всичко, за да служат на Бога. Те първо са имали изисквания към себе си. Най-лесно е да имаш изисквания към другите, а не към себе си. Това е истинският смисъл на евангелската повеля – да носиш кръста си, а не да искаш друг да носи твоя кръст или да коментираш чуждия...

За мен най-важният принос на патриарх Максим бе, че заради характера му и изградеността му като духовник, той успя в много трудни времена да запази единството на църковната институция, не казвам на Църквата... Дори и само това наследство, което той оставил след катаклизмите, е достатъчно за бъдещо възраждане на БПЦ.

Известен факт от биографията на патриарх Максим е, че едва 12-годишен постъпва като послушник в Троянския манастир. Това ме подсеща за един български монах

на Света гора, който казваше, че е имало време, когато семейството е приемало монашеството за благодат. Днес обаче изборът на някои за монашески живот се приема гостоматично от близките...

От една страна, в това да пратиш детето си в манастир е имало прагматичен мотив, който не можем да преебрегнем; за някои бедни семейства с много деца в онези времена това е било въпрос на оцеляване. Но действително това е било и време, в което монашеството се е приемало като благодатен път. И днес това разби-

ране съществува в други православни църкви. Като че ли само в България, ако момчето или момичето реши да поеме по пътя на монашеството, семейството му рони сълзи, все едно е умряло. Но това Всъщност е част от по-глобалния проблем на българина – искаме да имаме достойни епископи, достойни монаси, достойни свещеници, но Всъщност малко желяят да поемат този кръст. Когато комунистическата Власть падна, нито един български емигрант не се завърна, за да сложи ръсомо, да помогне на БПЦ. Такива примери има в други държави, например в Албания. Там имаше емигранти, които се завърнаха в родината си, станаха духовници и видиха Православната църква на крака...

Патриарх Максим беше монах в иustinския смисъл на думата. За разлика от някои митрополити, които са с претенции за неговото място, образно казано, не са били и един ден в манастир. Патриархът не бе продукт на епохата на комунизма. Това го отличаваше от всички митрополити, които днес са членове на Синода. Той се формира като духовник във временната преди комунизма. Когато комунистическият режим избира на Власть, той вече е бил наясно какво е православно служение. Поради това и през комунистическите времена той про-дължи да отстоява позиции, почерпени от опита отпреди комунизма.

Макар и с цената на привидна пасивност. Убеден съм, че това е било по Божие провидение, защото не знаем дали, ако имахме един активен патриарх, нямаше да станем свидетели на по-сериозни катаклизми в Църквата – на непреодолим разкол и т.н. Навлизаме в теория на Вероятностите, в сферата на Въпроси, които са извън нашата човешка логика...

Aко тази пасивност е била целесъобразна за своето време по Божие провидение, в перспектива на предстоящия избор какви различни качества трябва да притежава следващият български патриарх?

Според моето разбиране е нужна цялостна реформа в БПЦ на основа на съборността, на каноничното право, която да обхване всички области и съставни части на църковния живот – духовна, материална, образование, диакония. Става дума за осъществяване на цялостна концепция за възраждане на Църквата. Освен решителност, са нужни изчистени и ясно заявени позиции. Нужно е да се вземе опит от другите православни църкви, да се отхвърли триумфализмът, да се слуша народа, да се говори на чист български, а не с архаизми, което отвръща младите хора. Когато казвам да се слуша народа, нямам предвид нещо радикално, а да

се чуе гласът на Вярващите като членове на Църквата. Важно е обаче как ще бъде заявен този глас, дали ще е по правилния начин. Защото често поради неграмотност и незнание за Църквата, хората са манипулирани от политици, от някои журналисти, а резултатът са напълно неадекватни искания и изказвания спрямо църковния живот и духовенството.

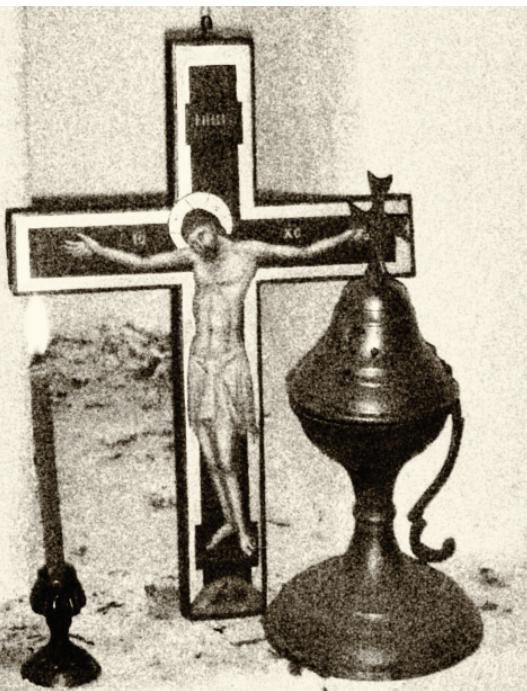
След кончината на патриарха ме-
диите публикуваха информация за скромното наследство, което той оставил, изразявашо се основно в една пишеща машина, книги и църковни принадлежности. Тогава широката общественост разбра,

че той е дарявал по-голямата част от заплатата си на дом за деца със зрителни проблеми, което като че ли бе изненада за някои...

Патриархът е постъпил точно както би трябвало да постъпи един монах, по евангелската повеля „лявата ти ръка да не знае какво прави дясната“. Друг е въпросът, че някои са се изненадали. Изненадали са се тези, които са далеч от християнския живот.

Може би изненадата идвала въз основа на други примери на духовници от Висшия клас, които са далеч от този скромен монашески живот...

Вглеждането в точно тези примери често служи като причина да оправдаваме себе си в нашия собствен християнски живот. Понякога задавам следния въпрос на студентите: „Кажете ми къде са се случвали най-лошите неща в човешката история?“. Те веднага посочват Стalin, Хитлер, някои споменават гоненията на християните по време на Римската империя. „Не, колеги, най-лоши неща, от морална гледна точка, са ставали в Църквата...“ При този мой отговор те ме гледат озадачено, някои се питат дали не съм еретик... „Но в Църквата са ставали и най-го-

брите неща, защото светостта е там, там са светците, приближили се до Бога...”, допълвам отговора си. Тук е силата на Православието – свободният избор. В Църквата като институция можем да открием всичко поради това, че човешкият елемент е слаб. Свети Йоан Златоуст свидетелства за слабостите на християните след като спират гоненията срещу Църквата: „Когато християните бяха гонени, казва той, потирите бяха дървени, а сърцата златни, а сега, когато не са гонени, потирите са златни, а сърцата дървени”. Това ни дава основание да се запитаме: ние от примерите на човешка слабост ли се ръководим, или от Евангелието? Онова, което трябва да ни Боги В Църквата, е Евангелието, а не делата на свещеника, митрополита или на патриарха. Това не значи, че не трябва да имаме критично отношение, но не можем да искаме от тях да бъдат светци. Когато застана пред Бога, няма да ме питат какво е правил свещеникът или митрополитът, а какво съм правил аз. Няма да бъдем съдени по делата на някой друг. Важно е да имаме това съзнание. Самият Христос казва в Писанието по отношение на тогавашната духовна Власть, книжниците и фарисеите: „...Всичко, що Ви кажат да пазите, пазете и Вършете; а според делата

и не постъпвайте...” (Мат. 23:3). В български вариант ние сме преобърнали с главата надолу това евангелско послание чрез поговорката: „Не гледай попа какво говори, а го гледай какво Върши!”

Имало е време преди комунистическия режим, когато духовенството е било много активно в дейности, свързани със социалната работа. Самият патриарх Максим непосредствено след като завършва Семинарията се посвещава на социална работа в църковно сиропиталище. Днес обаче примерите за социална активност в Църквата са малко и това често служи за упрек от страна на медии и общественост.

Важно е да се отбележи, че социалната дейност е следствие от църковния живот, а не сама по себе си цел на Църквата. Когато Православната църква живее в пълнотата на своята истина, социалната работа е плод на духовно израстване. Тя е естествен импулс, който може да се забележи в останалите православни църкви – в съзрядането на старчески домове, сиропиталища, болници, кухни за бедни... Собственото ни духовно състояние в момента обаче е толкова ниско, че не чувстваме вътрешна потребност да се захванем със социална работа...

Друг противоречив въпрос за Църквата през изминалите десетилетия, особено след 1989 г., беше общуването с другите християнски изповедания. Какво бе отношението на покойния патриарх Максим към идеите на икуменизма?

Той не беше особен привърженник на икуменизма, но се съобразяваше с общата тенденция в православните църкви. В онези времена покойният Старозагорски митрополит Панкратий бе активната фигура по въпросите на икуменизма. Лично аз съм участвал във форуми на Световния съвет на църквите като представител на нашата църква, заедно с Видинския митрополит Дометиан, от 1991 до прекратяването на членството ни в Съвета през 1998 г. Световният съвет на църквите имаше определени цели, формулираше лозунги за единство, които в своята същност бяха нереалистични и цялата идея в един момент рухна. Днес почти никой не говори за икуменизъм, а за диалог, което е по-рационалното и по-правилното разбиране. Без да се поставят никакви крайни цели е необходимо да говорим за проблемите – за онова, което ни обединява, и онова, което ни разделя – това е по-добро разбиране на нещата.

Трябва ли бъдещият патриарх да е по-активен в този диалог?

Има етапност в този процес. Първо по важност е да оправим собствената си къща, след това да изгладим проблемите, които имаме с други православни църкви. Например да определим ясно позицията си относно македонската православна църква. И евва тогава да водим диалог с представители на другите християнски изповедания. За жалост, според мое-то видане, днес е скъсана Връзката между поколенията и нямаме достатъчно опитни хора, които адекватно да водят подобен диалог...

Темата за Връзката между поколенията ни връща към спомената от Вас нужда от промени и в християнското образование. Дали не ви се струва, че например семинарското образование се нуждае от някакъв нов подход, дали в него не се забелязва известна закостенялост?

Семинарското образование такова, каквото е днес в България, по-скоро отговаря на римокатолическия модел, основаваш се на принципа на целибатното свещенство. Там има разделение по пол в образоването, което не е присъщо за православната

традиция, защото е изкуствено... Та нима децата в едно семейство не са заедно момичета и момчета?!..

Българският семинарски модел залага полумонашески начин на живот, което не е правилно. Дори в Русия частично са решили този проблем, като успоредно със семинарското обучение за момчета, има и резидентски класове за момичета, така младите хора имат възможност да общуват помежду си. Сега нещата се случват въпреки системата, а въпросът е тя да създаде условия за нормалност... Въвеждането на нов модел няма да създаде опасност от отлив на желаещи да станат свещеници. Пример за това е нашият факултет – немалка част от завършилите тук стават свещеници, при това добри свещеници. В по-богатите епархии могат да се създават православни професионални училища и гимназии. И това е отделно от въвеждането на задължителни часове по религия в системата на държавното образование, което подкрепям. Защото България остана една от малкото държави в Европа, в които не е въведено обучението по религия.

* „Патриарх Павле: „И раят, и адът започват още в този живот“, превод: Дария Захариева, www.pravoslavie.bg, 18.11.2009 г.

Др е ск о ф
ш а р е н о

Ралица Кърстева

МУЗИКАТА – ПОДАРЪК ЗА СЪМИШЛЕНИЦИ

Разговор с акапелна група SPECTRUM

Момчетата се събират да пеят заедно само преди няколко месеца, като първоначалната им идея е групата да бъде мъжки състав. Впоследствие решават да включат и момичета, защото смятат, че смесената формация и съчетаването на различни тембri предлага по-голямо богатство на звученето. В окончателния си вид групата се оформя преди около месец и в момента се състои от осем човека: Весела, Боряна, Елица, Мая, Янко, Наско, Явор и Константин. Те са не просто приятели и колеги, а съмишленци, които са имали добрая шанс да се намерят и които вярват, че чистото пееене без никакъв съпровод е най-искреният и неподправен начин един музикант да изрази себе си, да сподели с останалите нещо съкровено, да отпраavi по-

ление. Те са млади, много талантливи и празнично цветни – като гласове и като личности, знаят какво искат и без съмнение са точно толкова големи, колкото са големи и мечтите им. С трима от тях се срещнах в омърлушената сутрин на един ноемврийски понеделник. Говорихме за силата на звука и словото, за необикновения свят на музиката и умението да се доверяваш, и този разговор mi донесе нищо по-малко от усещане за радост.

Боряна е най-високият сопран в групата. Зад гърба си има участия в различни музикални проекти и мюзикъли. За Вършила е поп пеене при Алис Боварян. Намира предизвикателство във възможността да експериментира с различни музикални жанрове – сунг, боса нова, алтърнатив, трип-хоп и джаз. **Мая** е завършила хорово дирижиране в

Музикалната академия, от няколко години пее в църковен хор, където в момента е помощник-диригент. Работи в Националното радио.

Весела се връща преди няколко месеца от Щатите, живяла е там шест години и е завършила музикалния колеж „Бъркли“. Пее от съвсем малка, обича джаз и алтърнатив. Участвала е в разнообразни формации, но за нея акапелното пееене винаги ще е нещо много специално.

Елица е ландшафтен архитект. На деветгодишна възраст започва да пее в Детския радиохор, по-късно продължава в СКХ „Васил Арануров“. Няколко години е част от дамски акапелен квартет за фолклорна, църковно-славянска и ренесансова музика.

Hacko пее от 7-годишен, участвал е във вокална студия „Дъга“. Победител в няколко международни конкурси като солов изпълнител, той се увлича от pop и фънк музиката и от скоро създава песни в този стил. Понастоящем работи като звукорежисьор и музикален редактор в Националното радио.

Янко учи хорово дирижиране в класа на доц. Ариана Благоева. Започва – както самият казва – с гигантски ентузиазъм, и макар че преди две години се наложило да прекъсне, не се съмнява, че ще довърши образоването си. С Явор са колеги в Академията и са пели заедно в църковен хор. Самият Явор е тонрежисьор в Националното

радио, спастен джазмен и много добър пианист.

Константин е израснал в музикалско семейство, осем години е свирил на пиано. Завършил е Класическата гимназия, но не е спирал да се занимава с музика – участвал е в няколко акапелни формации. В момента учи Българска филология в Софийския университет.

Как решихте да направите групата, как се покупихте идеята?

Янко:

Ние сме колеги и преди всичко приятели. С Hacko и Явор сме колеги от Музикалната академия, а Косъо е по-млад, но сме го чували как музицира, знаехме какви са качествата и способностите му. Познавахме го от предишната група, в която пееше – „Еуфония“, и в един момент просто се събрахме да пеем четиридесета, без да имаме никакви очаквания или уговорки. Още първия път успяхме да направим добра песни и усетихме, че се сработваме. Всеки има усещане към импровизацията, освен това като музикални вкусове сме добра близки, а когато близки хора се събарам, нещата се случват, надграждат се сами. Когато по-късно и момичетата се присъединиха към групата, отново още на първата репетиция се почувствахме по същия начин.

Весела:

На мен Явор ми каза за групата – с него имаме доста сходни вкусы по отношение на музиката – и въвзимат много харесваме джаз, така че бях любопитна за какво става дума и реших да опитам. И наистина още на първата репетиция музикалната химия беше налице.

Как подбираме това, кое- то нееме?

Константин:

Някои от нас много активно предлагат различни песни и общо взето работим това, което на нас самите ни харесва, което би ни било приятно да неем. В момента съчетаваме

в репертоара си църковно-славянска музика със стилове като поп, джаз и госпъл.

Весела:

Освен това всеки от нас аранжира песните, които правим... Всъщност почти всеки, но съм сигурна, че не е далече моментът, когато всички ще се включат в аранжиранието. Ние сме демократична група.

Константин:

Сработваме се в много различни аспекти и това определя дали темпото, с което се развиват нещата при нас. Така със сигурност се работи по-лесно, но за нас не е само работа, а най-вече удоволствие. За да се ор-

ганизират добре осем души, е важно преди всичко да им е приятно заедно. Особено в ансамбловото пеене и в екипната работа трябва да има спойка. По отношение на това какво ще пеем, когато избираме репертоара, също сме еднодушни. Разбира се, всеки има предпочтения в различен стил, но това е хубаво, защото така съчетаваме повече нюанси и се получава попътър репертоар. И най-вече, както Веси спомена, работата по аранжиментите също става в екип. Освен това всички умееам да импровизираме, и когато например нямаме предварително направен аранжимент, един заявява басовата партия, друг – основния глас, останалите се наслагват по хармонията на песента. Затова казвам, че е важно да има усещане за екипност и разбирателство.

Весела:

Истината е, че сме госта заети, но всеки е готов да пожертвва гостматъчно голяма част от времето си за репетиции – това според мен е добър знак. От начало не се познавахме толкова добре, имаше известно притеснение, но сега виждам как се чувстваме все по-свободни, гори вокално, звучим по-сигурни, така че мога само да си представя след още няколко месеца колко по-добри ще бъдем.

Янко:

Харесвам това, че макар да имаме различни музикални вкусове, се доверяваме един на друг и можем да открикнем на нечия идея. Не става сума за отстъпчивост, а за толерантност и приемственост, които помагат на работата. Това е много ценно.

Имате ли ясна визия за групата – всичко ли можете да изпевете и всичко лиискате да изпевете?

Янко:

И ние самите все още си задаваме този въпрос. Съвсем доктор гълътирахме гори как га се наречем...

Весела:

Да, защото името в крайна сметка трябва да отразява нашата идентичност, а тя се формира по-бавно – за да се видим като едно цяло, първо трябва много добре да се опознаем. Според мен ще си останем в сферата на поп, рок, джаз и госпъл звученето.

Янко:

С други думи – музиката, която се приема от по-широва публика.

Весела:

Но от друга страна, както името ни намеква – SPECTRUM – представяме много цветове от музикалните жанрове.

Константин:

Въщност нищо не се знае със сигурност. Още преди да се формира групата в този си вид, често се отдавах на мечти и имах в главата си образ как ще се оформи съставът, какво ще пеем, дори как ще изглеждаме, но когато го юдам още седем съмишленици – Всичко се променя по един необикновен начин. Всеки ден се изненадвам как групата сама върви по пътя си и оформя своя облик, дори съм стигал до там да си мисля, че ако Всичко се беше събърнало точно по моя начин, щеше да бъде много по-единствено и ограничено.

Весела:

Също така всеки от нас има различен тип и стил глас. Боби например

има много сладък джазов глас, Наско и аз пък сме с по-драматични гласове за поп и рок. Затова се получава интересно и разнообразно и мисля, че ще звучим добре в много стилове, защото този, който солира, може да се напасне без усилие с останалите.

З аще избрахте точно акапелно пеене?

Весела:

Като се замислим, гласът е било това, което се е появило първо, преди всякакви инструменти, преди ритъма дори. Всеки човек е певец малко или много, а съчетанието на различни гласове създава много особени вибрации – пространството се пречува, променя се по необясним начин.

Янко:

Със сигурност не е просто хрумване да сме акапелен състав – защото просто е оригинално или модерно. Всеки, който е пял акапелно, усеща, че има нещо особено в това.

Kое е особеното?**Янко:**

Акапелното пеење е сто процента истинско и естествено – без съprobод, без инструменти – само гласът, който ти е даден. Нищо повече.

Константин:

Аз не съм инструменталист, но ми се струва, че пеенето е най-естественният и непосредствен начин един музикант да се изрази. Гласът е вътре в теб, той е естествено даден ти инструмент.

Весела:

Освен това пеенето е и най-емоционалният начин да се изразиш.

Янко:

Според мен звукът е по-въздействаваш от образа, затова когато се съчетават звук и слово, звук и смисъл, въздействието е много силно.

Има ли определени условия, за да може някой да се включи във вашата група?**Константин:**

Важно е да сме близки и да сме съмишленци в това, което правим. В музикален аспект, разбира се, всички трябва да имат достатъчно добри вокални качества и хармоничен слух, за да могат да се спяват добре в ансамбъл, защото правим нещата на седем-осем гласа, а това никак не е лесно. Трябва да умееш да слушаш и себе си, и останалите, да си наясно какво правиш.

Весела:

Освен това е необходимо време за такова спяване. Ние сме много различ-

Спорите ли много по време на репетиции?

Янко:

Като цяло има достатъчно единомислие между нас, уважаваме опита на всеки един.

Весела:

Спор е хубаво да има, защото така се разговаря и се общува, но нашите спорове са добронамерени.

Константин:

И си имаме доверие, което е много важно. За момента съставът няма ръководител, по тази причина просто се доверяваме един на друг и това предопределя характера и на работата ни. Е, този начин понякога отнема доста време, защото много говорим, някой път даже повече говорим, отколкото пеем.

Константин:

Така е, всички трябва да са еднакво добри и като солисти, и като ансамблови певци. Това наистина е много важно.

Янко:

Всъщност това е условието, за кое то питаш.

Весела:

Нормално е, все още се опознаваме.

Янко:

Смятам, че сега е добре нещата да се случват точно по този начин. Това е ценно за нас в момента, нека с времето се промени.

Весела:

Всяка група има нужда от лидер, някой, който да поеме водещата роля, за да изведе групата в определена посока.

Константин:

Знам, че на Запад е практика да се работи именно така – често различните участници в групата се регуяват да водят репетициите. Това е полезно за целия процес.

Янко:

Действително ако всеки е достатъчно инициативен да се включи и по този начин – това според мен би било залог за успех.

смво, колко е модерно гори. Защото то никога няма да спре да бъде актуално; акапелното пение лично за мен е най-спонтанният начин да изразя себе си и съкровени мои неща. Силно се надявам да се развирам в тази насока и – защо не – да възпитавам публика за това изкуство.

Янко:

Аз мечтая да успеем да се сработим, да напреднем достатъчно и да обогатим репертоара си, за да имаме повече участия. В професионален аспект това намирам за важно и това е, за което мечтая. Но още повече мечтая чрез музиката си групата да може да отправя послания, да застане зад смислени каузи.

Весела:

Мечтая за гве неща. Иска ми се след известно време групата вече да има облик, да постигнем собствена идентичност, която да е интересна и различна от останалите акапелни групи. Искам да имаме нещо, с което хората ще ни запомнят и съм сигурна, че то ще се случи.

В музикалния колеж, в който уучих, преподават много музиканти, които са последователи на Боби Макферин. Те за мен са едни от най-невероятните певци на планетата и намирам познанието си с тях за много ценно. Така че, накратко, другата ми мечта е да има начин да ги поканим в България за съвместен концерт.

Kакви са мечтите Ви за групата?

Константин:

Това не е лесен въпрос. Аз мечтая преди всичко да останем заедно. Да се развираме като група също, но и да имаме възможността да представим това, което правим, на поширок кръг от хора – да им покажем колко хубаво и ценно е това изку-

Константин:

Това би било страхотно наистина. Като слушам Веси, ми се иска да добавя и това – мечтая си да имаме възможността да работим с много и различни музиканти. Дори мога да кажа, че се радвам и благородно завиждам на Вече умвърдили се професионалисти, които през своето развитие като изпълнители са имали шанса да работят с музикантите, от които са се учили, на които са се възхищавали.

Какво е музиката за Вас?

Янко:

Музиката е сила. Тя не е просто средство, а по-скоро възможност човек да изрази какво представлява.

Константин:

За мен музиката е подарък. Също и начин на живот. Давам си сметка, че

няма ден, в който да не слушам или да не присъствам в музиката по един или друг начин. Това се случва спонтанно, така че освен всичко друго, музиката е и мойт начин да се чувствам пълноценен – тя е онази част от мен, която ме завършива като личност.

Весела:

Макар че до някаква степен тя е отражение на действителността, лично за мен музиката възност е блясък. Тя е начин да се пренесеш в друг, различен свят и това според мен обяснява нуждата на хората да слушат музика. Убедена съм, че онези, които слушат повече музика, и то качествена, са по-различни от останалите. Струва ми се гори, че тя им помага не само полесно да преминават през всяко преживявие, но ги прави и по-добри като хора. Сигурна съм в това, защото го виждам в очите им. ■

ЛОКАЛНИТЕ ОБЩНОСТИ

Маргарита Друмева

„Всички говорят за „глобализацията“ – широко употребявана дума, бързо превърната в лозунг, в шпирц, за който се смята, че отключва вратите към всички сегашни и бъдещи тайни. За някои „глобализацията“ е това, което сме задължени да правим, ако искаме да бъдем щастливи; за други тя е причината за нашето нещастие. За всички обаче „глобализацията“ е необратим процес; процес, който засяга всички ни в една и съща степен и по един и същ начин. Всички сме в процес на „глобализиране“...“

Из „Глобализацията – новото човешко бреме“

В ГЛОБАЛНОТО СЕЛО

На 6 ноември в Аулата на Софийския университет публична лекция изнесе световно известният социолог проф. Зигмунд Бауман на тема „Какво ѝ е „центъралното“ на Централна Европа“. Той гостува в България по покана на Полския културен институт, в съвместната си работа с Философския факултет на СУ. В лекцията си професор Бауман коментира „глобализацията на неравенството“ – тенденция, очертана в перспективите на развитие на днешния свят.

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Зигмунд Бауман е роден през 1925 г. в Познан, Полша, в еврейско семейство. В навечерието на Втората световна война, когато нацистите окупират Полша, семейството миграра в Съветския съюз, където Зигмунд Бауман служи в Първа полска армия като инструктор по политическо обучение. Участва в битките при Колберг и Берлин.

През 1971 г. комунистическото правителство в Полша организира антисемитска кампания, вследствие на която Зигмунд Бауман е изгонен от страната си и семейството му миграра в Англия. През 1990 г. вече е почетен професор по социология в университета в Лийдс и става световно

известно име в областта на социологията. През целия си живот той е активно обществено ангажиран, пише книги, изнася лекции в университети по цял свят.

В България са широко популярни неговите есета за постмодерната нравственост, „Общността – търсене на безопасност в несигурния свят“, „Модерност и Холокост“. Други негови трудове и статии, които още не са преведени на български, са: „Законодатели и интерпретатори – за модерността, постмодерността и интелектуалците“ (1987), „Парадокси на асимилация“ (1990), „Хуманизъм в постмодерния свят – разговори върху изкуството на живота, науката, живота на изкуството и други въпроси“ (1997), „Работа, консумеризъм и новите бедни“ (1998), „Глобализацията: човешки последствия“ (1998), „Индивидуализирано общество“ (2001),

„Общество под обсада“ (2002), „Лукавидна любов: за неустойчивостта на човешките връзки“, „Европа: недовършено приключение“ (2004), „Има ли етиката шанс в свят на консуматори?“ (2008), „Живот в контексти. Разговори за лъжите зад нас и какви лъжи има пред нас“ (2009) и гр.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА – НОВОТО ЧОВЕШКО БРЕМЕ

Особен фокус в труда вете на проф. З. Бауман заемат коментарите и социологическите изследвания върху процесите на глобализацията, която според него се превръща в новото човешко бреме. Глобализацията не е просто контакт между отдалечени части на света – га си припомните Пътя на коприната, свързал Китай със Средиземноморието в Античността. Все пак за глобализация говорим едва през 20 век и въпреки

всички ползи в световен мащаб, които дава тя – отварянето на границите, разпространението и взаимопроникването на идеи, труг, капитали, елементи на културата по цялото земно кълбо, въпреки преодоляването на бариерите и ограниченията, които „одребняват“ националните и регионалните пазари, въпреки невижданите до този момент движения на маси хора от единия до другия край на земята, въпреки появата на интернет и възможността човекът и в най-отдалеченото село да може да търгува на стоковата борса в Ню Йорк от мястото, където живее – мнозина оспорват глобализацията и виждат в нея бъдеща заплаха. Поддръжниците мечтаят за глобален пазар без национални граници, противници считат, че такъв свят не може да съществува. Мнозина се опасяват, че глобализацията е нова форма на интензивна международна експанзия на капитала, която прави богатите страни още по-богати и бедните – още по-бедни. Глобализационните процеси – казват те, обслужват интересите на най-развитите страни, понеже така може да се постигне ново мощно преразпределение на световното богатство за сметка на бедните и малки държави. Някои гори считат, че глобализацията е новият начин на колонизация.

Навсякъде по целия свят надигат глас мощните антиглобализационни про-

тестни гвижения. Самият Бауман участва в международното неправителствено движение „Academics and Think Tanks”, в което членуват много известни интелектуалци от цял свят. Широка популярност добива неговото протестно писмо до Премиер-министъра на Великобритания срещу „новия световен ред”, в което той казва:

„Глобализацията е нашата реалност, от която няма връщане, ще го повтарям толкова дълго докато не достигне до съзнанието, че нашата взаимозависимост все още е глобална и оттук следва нашата отговорност.

Да протестираме срещу това е все едно да демонстрираме срещу сънчевото затъмнение. Силите, които изразяват това отношение (на протест) към „новия световен ред”, не се борят с глобализацията по същество, а с формата, която е взела.

Тези сили и всички грешки, които те могат да извършат, цялата им навивност, която осуетява техните действия, правят едно нещо ясно: настоящата мрежа от капитал, финанси и търговия трябва да се приведе под демократичния контрол на същата глобална мрежа, но от приложими политики, споени от закона. Ако правителствата не правят достатъчно, за да създадат тази политика, ако вместо това се конкурират в трансформирането на света във „Вземай колкото можеш“ и в средище за не-

контролираните икономически сили, те могат само да се винят, когато тази тежка инициатива се поема от „неправителствените“ организации и движения.

Насилието рядко е деликатен или ефективен заместител на дискусията, то трудно и рядко решава който и да е от проблемите, които преследват хората и в името на които се управляват. То напомня, че те трябва да се хванат на работа и това е обща задача на правителствените и неправителствените институции – да поставят тези въпроси на централно място.

Ако хората, замесени в движението на тази страна от глобализацията, по- внимателно слушат тези, които държат властта, така би имало процъфтяване на тероризма. В този случай може да кажем, че няма алтернатива. Дори ако начертаем необходимото заключение за нашата глобална взаимозависимост и го обърнем към ползата от всичко това, ще настъпи катастрофа, след като малкото, ако има въобще хора, ще пресмятат заслугите си или ще дебатират различите между цивилизацията и Варварството. Изборът е, както каза Хана Арент преди четиридесет години, между сплотеността от общата хуманност и сплотеността от взаимното разрушаване. Не реториката и със сигурност не насилието ще издълбаят избора наяво”.

Как да отнесем този ред на мисли към обединяваща се Европа и кризата, която се наблюдава в Европейския съюз като глобализираща се общност? Крахът на проекта за Европейска конституция след референдумите във Франция и Холандия ясно говори, че националното самосъзнание е много силно и преди да мислим себе си за европейци, с европейско самосъзнание, изтъкваме себе си като българи, французи, испанци, италианци и пр. От друга страна, сега към Централна Европа се придвижват огромни маси хора от цял свят, като една част от тях – хората от Изтока и Азия, отиват там, за да се заселят трайно. През следващите 30 години Европа ще се нуждае от 30 милиона емигранти, въпреки безработицата. Понеже хората вече сравняват жизнения си стандарт не само с колегите си, с които работят и живеят в един град или държава, но и с други от които и да е край на земята. Това е една от причините за масовата миграция, която няма да спре и налага отпечатък върху бъдещето на Европа.

Проф. Зигмунд Бауман вижда днешна Европа като „архипелаг от гиаспори“.

„Местните ще живеят сред чужденци, без да губят собствената си

идентичност. Перспективата пред стария континент е да се трансформира в обръч от смесени населния... Масовата миграция – тя е бъдещето на Европа“.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ НА НЕРАВЕНСТВОТО

Според проф. Зигмунд Бауман водещата тенденция в света е ускоряване на социалното неравенство. В подкрепа на своите мисли той предоставя някои статистически данни:

„През последните 10-20 години виждаме значително ускоряване на човешкото неравенство. Това е нещо, което не е преживявано в предишните десетилетия. През 60-те години в цяла Европа заплатите на върха на социалната иерархия са били 12 пъти по-високи от заплатите на работническата класа. Последните цифри, от 2007 година, показва, че разликата между тези две равнища вече е 512 пъти! Няма никакви реалистични средства тази разлика да бъде забавена“...

Из интервюто на проф. З. Бауман за Българското национално радио

Според проф. З. Бауман настъпват промени в националната държава, понеже националните правителства вече не държат властта в ръцете си и техните решения в по-голяма или по-малка степен се определят от международните пазари и финансово-финансовите борси. Въпреки това ние продъл-

жаваме да живеем в националните си граници. В „новия световен рег” все повече набира сили неконтролираният капитал, в резултат на което се наблюдава процес на все по-голяма поляризация и появата на „новитеnomagi”, които могат безпрепятствено да се преместват в пространството и да действат от разстояние, за разлика от локализираните хора, закомвени в своята „домашна местност”. Наред с планетарното измерение на бизнеса, на финансия, търговски и информационен поток, се задвижва и обратният процес на локализиране, който фиксира конкретното териториално място. Ако за едни този процес е възможност за бързо придвижване в резултат на технологичния просперитет, развитието на пътищата и транспортните средства, други остават фиксирани в своята локалност. Да бъдеш локализиран в днешния глобализиращ се свят означава социална деградация. Големи групи хора остават изключени от световните движения – сегрегацията е една от негативните последици на глобализацията.

В резултат на това се наблюдава прекъсване на връзката между надтериториалните елити и локализираните низини. Елитите са свободни в подвижността си, понеже у тях са властта и парите. Те не поемат отговорност за изоставената те-

риториалност. „Местните да си близат раните и да изхвърлят боклука” – онези, които са свободни да отидат където си поискат, са свободни и да избягат от последствията. Те няма нужда да водят войни с танкове и оръдия; достатъчна е „изолацията на местността”, понеже нейното значение е обезценено и сведено просто до физическа площ, където все по-рядко сред местното население се раждат общности. И ако информацията достига за секунди до другия край на земята чрез интернет, хората все по-рядко общуват по пазарите и мездите в селищата, където преди са се съобщавали новините, формирало се е обществено мнение и са се произнасяли присъди.

Какво е мястото на локалните общности в глобалното село? Все по-незначителна е тяхната роля. Светът продължава да се поляризира, а „новият световен рег” налага своя дух и печат навсякъде по земята.

„Технологичният просперитет, без който не е възможна глобализацията, такава, каквато я виждаме днес, все по-ясно се оформя като технологична ножица, която отрязва страни, региони и понякога цели континенти и ги превръща в технологично, социално и културно гето”. Проф. З. Бауман

„WALL POST“ ОБЩУВАНЕ

и „LIKE“ КОМУНИКАЦИЯ

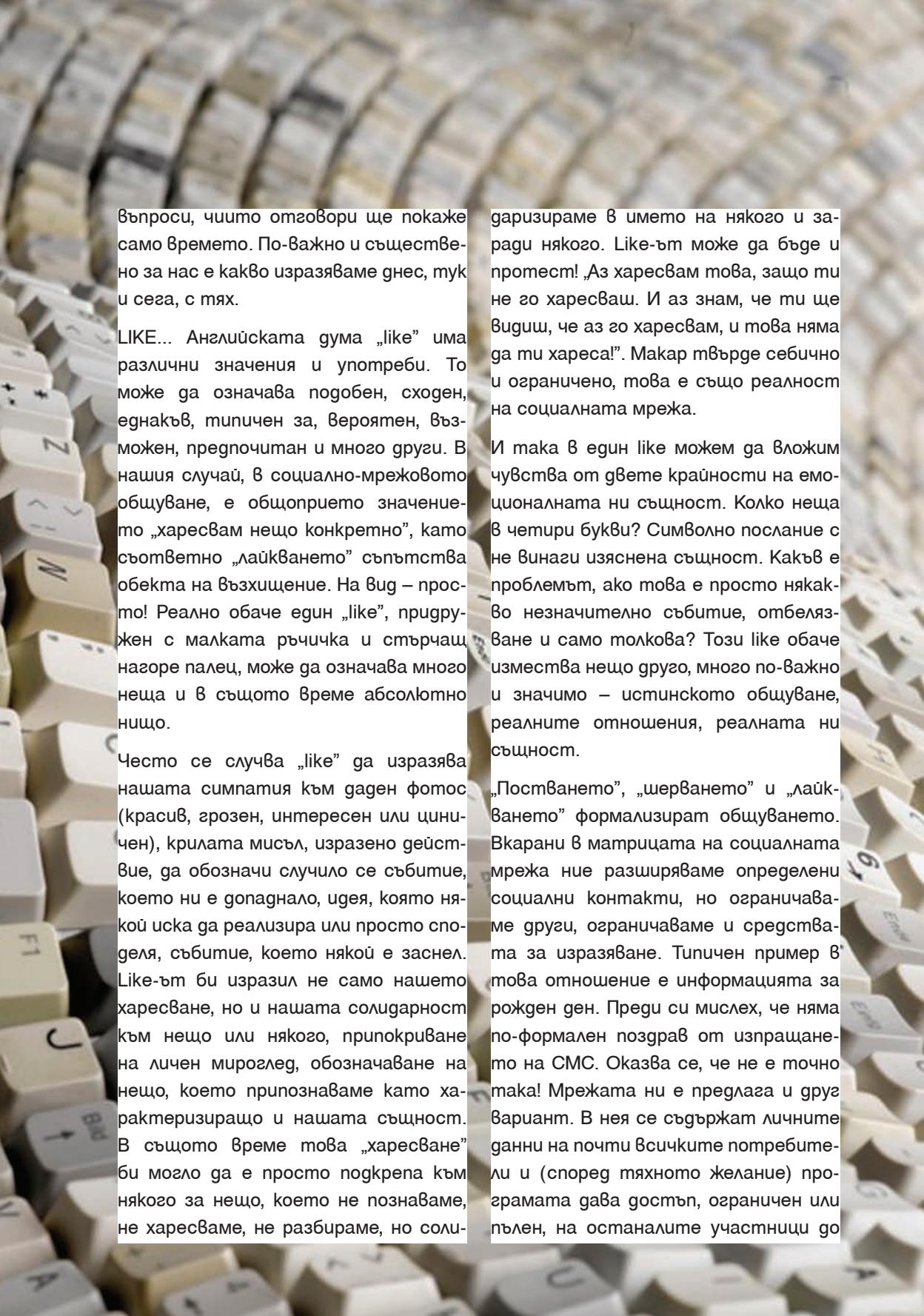
Пламен Иванов

Възможностите, които предлагат днес комуникационните технологии и социалните мрежи, са наистина необятни. Свободното споделяне на информация – лична и обществена, интересна или скучна, екзистенциална или развлечателна, личностното общуване, групиране според теми, интереси или социалнозначими каузи представляват само някои от щрихите, с които днес можем да характеризираме общуването във виртуалното пространство.

Човек присъства в мрежата лично. Представя себе си реално, макар тази реалност да е често пъти силно субективна. Всеки се опитва да представи себе си в светлината на своите вътрешни чувства, идеи и настроения, трудно реализиращи се в нормална обстановка. Стреми се да бъде оригинален, забелязван, нестандартен или прекалено стандартен. По този начин ограничава личността си в параметрите на това, което иска другите да видят в него. Чрез социалната мрежа човек, без да общува директно, вече изгражда представи за себе си, които би могъл да помнит или много лесно да опровергае в действителността. Но и социалната мрежа е вече действителност, в която човек е кукла и кукловод, играч и селекционер, актьор

и режисьор. Аплаузите на публиката са тихи и често пъти се изразяват в машиналното натискане на опцията LIKE.

Този LIKE... Новите тълковни речници на българския език, които характеризират чуждите и новонавлезлите в словното ни богатство думи, започват все по-често да изобществват от понятия с твърде ограничено смислово съдържание, но с широка обществена застъпеност. Често пъти се кокорим, когато видим думи като „логна“, „аплоудна“, „шерна“, „постна“, „лайкна“ и т. н. в онези „дебели книги“, изследващи нашия език. Не ни впечатлява обаче честотата на тяхната употреба в ежедневието ни. Дали сме привикнали към тях, или те вече са неизменна част от нашето словесно изразяване? Колко дълго ще се запазят в езика ни? Ще отпаднат ли, както сумите тамагочи, пейджър, мобифон или ще се запазят? Това са

Въпроси, чиито отговори ще покаже само Времето. По-важно и съществено за нас е какво изразяваме днес, тук и сега, с тях.

LIKE... Английската дума „like“ има различни значения и употреби. То може да означава подобен, сходен, еднакъв, типичен за, вероятен, възможен, предпочитан и много други. В нашия случай, в социално-мрежовото общуване, е общоприето значение – „харесвам нещо конкретно“, като съответно „лайкването“ съпътства обекта на възхищение. На фиг – просто! Реално обаче един „like“, пригружен с малката ръчичка и стърчащ нагоре палец, може да означава много неща и в същото време абсолютно нищо.

Често се случва „like“ да изразява нашата симпатия към даден фотос (красив, грозен, интересен или циничен), крилатата мисъл, изразено действие, да обозначи случило се събитие, което ни е допаднало, идея, която някой иска да реализира или просто споделя, събитие, което някой е заснел. Like-ът би изразил не само нашето харесване, но и нашата солидарност към нещо или някого, припокриване на личен мироглед, обозначаване на нещо, което припознаваме като характеризиращо и нашата същност. В същото време това „харесване“ би могло да е просто подкрепа към някого за нещо, което не познаваме, не харесваме, не разбираме, но соли-

заризираме в името на някого и заради някого. Like-ът може да бъде и промеса! „Аз харесвам това, защо ти не го харесваш. И аз знам, че ти ще видиш, че аз го харесвам, и това няма да ти хареса!“. Макар твърде себично и ограничено, това е също реалност на социалната мрежа.

И така в един like можем да вложим чувството от гледете крайности на емоционалната ни същност. Колко неща в четири букви? Символно послание с не винаги изяснена същност. Какъв е проблемът, ако това е просто никакво незначително събитие, отбелязване и само толкова? Този like обаче измества нещо друго, много по-важно и значимо – истинското общуване, реалните отношения, реалната ни същност.

„Постоването“, „шерването“ и „лайкването“ формализират общуването. Вкарани в матрицата на социалната мрежа ние разширяваме определени социални контакти, но ограничаваме други, ограничаваме и средствата за изразяване. Типичен пример в това отношение е информацията за рожден ден. Преди си мислех, че няма по-формален поздрав от изпращането на СМС. Оказва се, че не е точно така! Мрежата ни е предлага и друг вариант. В нея се съдържат личните данни на почти всичките потребители и (според тяхното желание) програмата дава достъп, ограничен или пълен, на останалите участници до

тази информация. Нещо повече – по специален начин сигнализира за наближаващото събитие.

Всеки е специално информиран за личния празник на хората, с които е във „френшип“, т.е. с които е „сприятелен“, макар че личното познанство в случая гори не е необходимо. Така едно постяване на трите буквички „ЧРД!“ на стената на някого в социалната мрежа, ни освобождава от необходимостта да се обадим, за да честитим и да благопожелаем на наш роднина или приятел по повод личния му празник. Освобождава ни от отговорността на личния контакт. Формално „отбиваме номера“. Не винаги съзнаваме това, но това е реалността. Освобождаваме се от грижата да се „сетим“ сами, да се подгответим и да оставим следа: „Да, аз бях тук на този ден и ти покелах да станеш такъв... и да имаш радост... и т. н.“ Не е нужно да бъде четливо, материално или просто символично. Клавишиште ще се погрижат за всичко, гори за символиката, а паметта на програмата ще съхрани информацията за определен период от време. Дали ще се върнем някога към нея, като към стара прашасала кутия, събрала сантименталните ни спомени?... Едвя ли!

Какъв е нашият отговор на формалния поздрав? Как ние отвръщаме на „искрените“ клавиатурни благопожелания? Отговорът е четирибукичен:

like... like, like, like. Или преведено на нормален език това трябва да звуци като нещо подобно: „Ох, благодаря ти! Аз съм толкова трогнат, толкова изненадан, толкова благодаря! Радвам се, че програмата те информира за моя празник и че ти отдели цяла минута за тези мили клишета, еднотипно написани, старательно „постнати“, аз ги лайквам! Наистина ги лайквам! Програмата ще те информира, че аз ги лайквам, и дано това да те зарадва!“

Формализирането на отношенията в социалната мрежа дистига и до други крайности, на които бях свидетел съвсем насъкоро. Един мой „социален приятел“, с когото никога не съм се запознавал лично, но когото познавах покрай неговите статии и коментари в различни форуми, имаше рожден ден и много хора го бяха поздравили с „уол постю“ и пожелания за „Здраве, успех и много любов!“ Въпросните гори не си бяха направили труда да отворят страницата му и да видят съболезнователните съобщения от истинските му приятели по повод кончината му, случила се преди повече от шест месеца. Изтръпнах, четейки редовете и посланията. Странно, страшно и зловещо! Шега ли беше или безхаберие... Не беше никак социално.

И това е само един от многото примери, които показват, че чрез съвременните технологии, от една страна, разяваме границите на простран-

ството, общуването и комуникацията, а от друга – сами ограничаваме възможностите си в това пространство, като формализираме новите си контакти. Замисляли ли сте се колко пъти сте отваряли социалната мрежа само за да позаяпаме, да упълтните времето си, колко пъти сте харесали нещо, без да го прочетете и без да го осмислите? Колко пъти степисали само формални клишета, за да регистрирате присъствие или само сте лайквали чужди снимки от събития или от обикновеното ежедневие, чужди коментари или съобщения. Примерите от типа „Прибрах се фъкъщи.“, „Сига ще си обеля гвѣ кивита.“ или „Манчестър срещу Челси – развръската“ и след пет минути вече има три „like-a“, просто изобилстват. Замисляте ли се, че „like“ нито ни прави съпричастни на тези „събития“, нито ни сближава с хората от красивите фотоси, нито разширява общуването ни?

Like-ът подбужда единствено вътрешните ни себични и егоцентрични желания – да покажем личния си живот на показ, за да бъдем харесани, да предизвикаме интерес и зависим уж близките ни „приятели“. Въгърбуването ни в постигането на тази цел нараства със всеки нов like. Постоянно проверяваме за нови харесвания и търсим нови заинтересувани, които да „лайкнат“, и желаем да бъдем по-лайквани, за да задоволяваме с това безсмисленото си ежедневие, суетно-

то си нарцистично желание да бъдем център на внимание или да презентираме нещо, което припознаваме за себе си, но което не сме ние самите. Замисляме ли се какво сме всъщност, какво показваме и дали между тези гвѣ неща не зее огромна пропаст?

Това е суетно. Защото суетно означава напразно. След месец, гвѣ, три информациита, които сме харесали, „постнали“ и „лайкнали“ може да не бъде вече нито достъпна, нито откриваема. Коментарите, които смеписали,ъбокомислените ни заключения, ще се губят в този поток, безценно и безсмислено в края на редицата от „ул постюве“. Какво остава след нас? Къде ще бъде нашият архив, нашите албуми, които внуците ни щеискам да разглеждат с интерес, нашите картички, честитки и спомени, нашите съчинения и стихове, записани в стари тефтери, събирани в кутии от шоколадови бисквити или от обувки, качени върху скрина в бабината стая? Ще ги запиша на диск, на парче лъщеща се пластмаса?

Един литератор от ми разказа веднъж, как ровеїку се в архива на Рилския манастир, намерили писмо на бележит български писател до игумена, в което на високо литературно ниво се оплаква от условията на настаняване, в които го поставили отговарящите за това калуери. Майсторът на перото е оставил незначителна, но интересна следа. Последвала кореспон-

денция... Какво се случило по-нататък няма значение, но литературоведът ме попита риторично: „Днес ние каква следа ще оставим? Имейл, уол пост, коментар в милионните форуми? А беджитите ни съвременници дали ще оставят паролите от имейлите си, за да надникнат бъдещите поколения в тяхната кореспонденция?” Отговорих му, че на третия месец от последното отваряне на имейла всичко се изтрива. „Колко жалко!” – беше неговият отговор. И наистина е жалко.

Социалната мрежа не е зло. Тя е избор. Ние сами избираме дали да употребим полезното ѝ действие, или да се откажем на безсмислено, безлично и ограничено „блуждаене” в потока от информация. Социалната мрежа трябва да бъде социална и за да осъществява тази своя функция, трябва социумът, обществото, потребителят, целевата група да реализира общуване не само в нейните рамки, но най-вече извън тях. Социалната мрежа е посредникът, който ни дава възможности, които в друга обстановка трудно бихме реализирали, но и които правилно трябва да употребим. Тя е като инструмент, с който да се научим да боравим, без да се нараним, но и като извлечем максимално от полезното му действие.

Чрез социалната мрежа можем да филтрираме информацията, която да достига до нас и да я опозоворява-

ме пълноценно в реализирането на нашите научни, културни, професионални, социални, религиозни и всякакви други интереси, контакти и възможности. Социалната мрежа ни дава връзка с хора от различни обществени и професионални групи. Тя е както средство за бърза връзка, така и възможност за успешно презентиране на идеи и дейности в широк спектър на интереси. Ние избираме как да я използваме.

Ако съумеем да вложим смисъл във всяко наше „постване” и „лайкване”, ако чрез тях отправяме конкретни и ясни послания, с които да обогатяваме себе си и другите около нас, да общуваме пълноценно и да се социализираме в съвременното ни динамично общество, то социалното ни общуване в мрежата би имало смисъл. Ако обаче всяко влизане, наблюдение и споделяне цели само да ни развлече от напрежнатото ежедневие, като ровим в чуждия живот, изведен на показ, за да забиждаме и да поклонкарстваме, като се посмеем на крилата глупост, излязла изпод клавиши на някой скучаещ безделник, или като споделим нереалните си амбиции, комплекси и желание да се покажем такива, каквито въщност не сме, значи сме си загубили времето. То не се връща назад, но винаги може да бъде по-добре проектирано и реализирано. Изборът е наш! ■

ПРАВОСЛАВНАТА ВЯРА И ЖИВОТ

Стоян Чиликов

Стоян Илиев Чиликов е свещеник в храм „Св. Георги“ – Дървеница в София, доцент при катедрата по Теология на Философско-историческия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ – Пловдив. Други книги от същия автор: *Ученietо за Божията майка в богословието на св. Григорий Палама* (2003); *Спасението на човека според св. Йоан Златоуст* (2006); *Въведение в богословието на отците* (2007); *Красотата на света*, (2007).

РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

Въплъщението на Бог Слово или раждането на Богочовека Иисус Христос е решаващото събитие, което променя човешката история. Синът Божий прие човешка плът, прие човешко естество и всички християни ставаме причастни на това човешко естество, Христос ни има в себе си. Той е глава на новото изкупено човечество¹. Словото приема човешка плът и я преобразява, изцелява я в Себе Си. Човешката природа е излекувана с приемането ѝ от безпределния и вечен Син Божий. Изпълнява се пророчеството на архангел Гавриил на Благовещение и на св. пророк Исаия, който предрича, че девица ще зачение и ще роди Син и ще му дадат име Емануил, което ще рече „с нас е Бог“². Бог наистина доиде, слезе при хората и живя с нас. С раждането на Христос Бог Винаги е с нас. Насъти съдбонасна и историческа промяна: Бог, Който е извънвременен, безпределен, вечен и безкраен, се въплъти и прие нашето човешко тяло във времето преди повече от две хиляди години. Безплътният се въплъща и неосезаемият се осезава, безначалният се начева, Синът Божий става Син Човешки³.

¹ Срв. Ириней Лионски. Против ересите 3, 2 – 4 PG 7, 958.

² Срв. Ис. 7, 14.

³ Стиховна стихира на вечерня – Миней за месец декември, ден двадесет и шести.

Бог влезе във времето и му гаде ново начало, затова започва новото летоброене. Светът се разделя на епохата, когато е живял без Христос – преди Христа, и след Христа, когато Божието Слово се е възпътило. Бог влезе във времето, както става всеки път при служенето на светата Евхаристия, отново и отново „с нас е Бог”, Немвтарното се съединява с тварното, както при Въчовечването на Сина Божий преди повече от две хиляди години. Тогава Бог Син приема човешка плът, днес – на божествената Литургия, човекът приема тялото и кръвта на Богочовека Христос. С раждането на Господ Иисус Христос, с Неговия живот и учение, с „дума и дело” се разпръсва светлина по целия свят. Става ясно защо Църквата го нарича „слънце на правдата”⁴. Той е светлината на света, която прогонва мрака на княза на този век.

С раждането на Христос, с Неговия живот и последвалите смърт, Възкресение и Възнесение, бе спасен човекът. Затова Рождественият празник е толкова важен за нас. Рождественият пост, който започва четиридесет дни преди Рождество Христово, се появява, за да може християните да се подгответят да посрещнат раждането на Спасителя на света. Празникът не е само в устроиването на хубава семеенна вечеря, подаръци и украсено коледно дърво, а преди всичко е участие в посрещането на рождес-

твото на Богомладенеца. Участие литургично, богослужебно, евхаристийно, с което изразяваме своята пълна Рождествена християнска радост от раждането на Богочовека Иисус Христос. Защото ако Христос не бе се родил, не бе живял, умрял и Възкръснал, то „празна е нашата проповед, по думите на Великия Павел, празна е и Вашата Вяра”⁵.

С раждането на Сънцето на правдата всички се просветиха. Просветени сме от Вярата⁶. Вярата в Христос е, която ни спасява и ни просвещава. Затова Христос се роди, затова и ние се кръщаваме в кръщенния купел в името на Светата Троица, за да се обновим и запечатаме с гаровете на Светия Дух, един от които е Вярата в Троицата. Вярата в Троичния Бог просвещава целия свят. Животът на Христос и Неговото учение са били същото просвещение за човека. Неговото учение, което всеки християнин приема и засажда в сърцето си по време на божествената Литургия, дава плодовете на Духа, които се изразяват в израстването в християнските добродетели, които вярващите проявяват в живота си в света и в общество. В този смисъл се разбира защо в древността празникът Рождество Христово се е празнувал на един и същ ден с Просвещение или Богоявление. Бог се явява и просвещава света.

Откъс от книгата

⁴ Тропар на празника. Миней за месец декември, ден двадесет и пети.

⁵ Срв. 1 Кор. 15, 14.

⁶ Стихира на вечернята. Миней за месец декември, двадесет и пети ден.

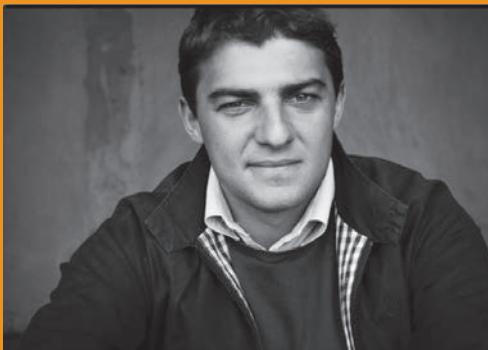
Мол с офиси и подземен гараж

Александър Шламов

Един петък, точно в шест следобед, обектът си тръгнал от офиса в кулата на мола и заслизал с асансьора към паркинга. Някъде по средата обаче кабината ненадържала и се разтрескала, след което вратите се отворили на някакво ново ниво на подземния гараж, в което досега той не бил стъпвал. Обектът се опитал да се върне с асансьора обратно нагоре, но копчетата отказвали да се подчинят и го оставили да се оправя сам.

Линиите долу били пръснати разчертани и явно още не било съвсем отворено – всичко било празно и сред глухия бетон нямало никој да една кола. Светели единствено аварийните лампи за изхода и съответно обектът се насочил по тях. Вратата в края обаче била затворена и колкото и да напътал, не искала да се отвори. Вече леко притеснен от цялата ситуация, обектът тръгнал да обикаля, за да намери някакъв груз изход, въртял се може би около час сред празните пар-

Александър Шнаторов е роден през 1986 г. в София. Автор е на сборници с разкази: „Бележки под линия“ (2005), „Разкази под линия“ (2008) и „Календар с разкази“ (2011). Носител е на наградата за най-добра дебютна книга в националния конкурс „Южна Пролет“ (2006) за сборника „Бележки под линия“, а втората му книга „Разкази под линия“ получава номинация за наградата „Хеликон“ за 2009 г. През 2010 сборникът е издаден на немски под заглавие „Fussnotengeschichten“.

коместа, но така и не открил нищ гори и асансьора, от който бил дошъл. Рампата за колите също не се виждала. Така, обектът нямало какво друго да направи, освен да се върне обратно по аварийните лампи и да удря по вратата, всеки път малко по-силно от предишния, докато накрая не се пуснala никаква аларма и не душла охраната.

Той се опитал да им обясни, но онези въобще не искали и да го слушат, само го хванали здраво от двете му страни и го повлечели навътре през мола. Обектът искал веднага да го пуснат, развикал им се, че нямали право и така нататък, но онези продължавали да го водят през никакви скрити коридори зад магазините, докато накрая не го оставили пред едно гише с усоп-

кояващо красиво момиче от другата страна. *Зареждане на кредитни карти* – табелката била повече от красноречива. След всичко дотук, обектът вече не се учудил чак толкова, когато момичето извадило именно неговата карта из под бюрото.

– Съжалявам, господине, но не можа да я заредя. Във вашия профил при нас няма нищо.

– Защото аз профил при Вас нямам.

– Имате, господине, повървайте ми – имате.

– Вижте, не знам защо охраната се държи така с мен, вместо да ми помога, не знам откъде сте ми взели картата, но ако трябва да се зарежда и само това е проблема, свържете се направо с банката ми и га се приключва.

– Май не разбираме, господине, това няма нищо с банката Ви. Компютърът зарежда картата само с точки, които сте набрали дотук.

– Моля? Какви точки?

– Точки за добри дела, господине, когато събираме, за да можем да пазаруваме в мола.

– Значи пак Ви казвам, че има никаква грешка. Системата Ви е объркана. Ако е за добри дела, каквото и да означава това, аз добри дела съм правил.

– Добре, господине, можем да ги въведем сега, ако искате, само трябва да mi разкажете.

– Ами... – обектът се напъва да се сети нещо конкретно, знае, че е правил много добри неща, Всенак той е добър човек, няма как да не е правил нещо добро. Ученето, работата, приятелите, всичко винаги е било нормално, даже и кредитта си е върнала, но нещо конкретно... – Веднъж спасих един куче и го гледах у нас.

– Животните не се броят, господине, нещо друго?

– Вижте, на никого нищо лошо не съм направил.

– Това как да го запиша, нищо значи нула, т.е. нула точки.

– Добре, оставям Ви картата, голяма работа, че няма точки.

– Но как ще пазарувате, господине? Как ще си намерите дрехи?

– Дрехи имам достатъчно.

– Тогава защо още сте гол, господине?

Точно обектът да каже, че това е абсурд и вече наистина да се развива за цялото това безобразие, когато видял, че наистина е гол. Без риза, без костюм, без слипове гори... Толкова се стреснал, че тонките му се свили направо на вътре.

– Но... аз... какво става тук? обектът вече треперел от смущение, срам и всичко останало. – Кажете ми, моля Ви?

– Не знам, господине. Знам само, че искаме да излеземе от тук, но в този вид Ви представяте ли си само? Ни-

кога няма да Ви пуснат на вън.

– Но аз... трябва да си намеря дрехи...

– Знам, господине, но дрехите тук се купуват, друг начин няма. А вие нямате карта.

– Какво да правя тогава, моля Ви, помогнете ми? Моля Ви, госпожице!

Момичето го изгледала от глава до пети, толкова много като него вече била видяла. До преги час са били едни, а ето ги сега – голи и слаби, съгръчени от въпросите ѝ и смачканы по самите себе си. И въпреки това – стоят пред нея с някаква надежда, че все още имат шансове, че нищо не е за последно. Не можела да не се смили. Извадила една игла из под бюрото, сложила я в специалното залепващо се пликче и му я подала през гишето.

– Единственото, което мога да направя, господине, е да Ви включка в томболата за камили – момичето се усмихнало по-скоро окуражително отколкото служебно, след което изключило компютъра, прибрало обратно картата в бюрото, изгасило лампите и пуснало шората. – За няя точки не Ви трябват.

Технически е възможно камила да се пропре през иглени уши, но за целта камилатата трябва да е ембрион, а имайки пред вид колко често излизат камили-ембриони в традиционната коледна камилена томбола, организирана в мола, упражнението определено не е от лесните. ■

АБОНАМЕНТ

2013

ВЪТЪ

**Списание
за пътешествия,
култура и вяра**

Абонирайте се чрез:
**ОНЛАЙН КНИЖАРНИЦАТА на
Православие.БГ**
(www.pravoslavie.bg);
БЪЛГАРСКИ ПОЩИ –
каталожен номер **1690**
(във всяка пощенска станция);
ДОБИ ПРЕС – каталожен номер **569**
(<http://www.dobipress.bg/svet>).

За 12 месеца: **40 лв.** (**10 книжки**)

За 6 месеца: **20 лв.** (**5 книжки**)

**НОВО! АБОНАМЕНТ
ЗА ЕЛЕКТРОННАТА ВЕРСИЯ**
на сп. Свет (в PDF формат)

За 12 месеца: **20 лв.** (**10 книжки**)

За 6 месеца: **10 лв.** (**5 книжки**)

WWW.SVET.BG

Фондация „Покров Богородичен”
Издателство „Омофор”
София 1330, ул. „Младежка искра” 3
тел.: (02) 987 16 55
e-mail: omophor@gmail.com

www.pravoslavie.bg
www.omophor.com

Книжарница
<http://shop.pravoslavie.bg>
e-mail: bookstore@pravoslavie.bg

* * *

Електронни издания
<http://ebooks.pravoslavie.bg>
e-mail: ebooks@pravoslavie.bg

p r a v o s l a v i e . b g

WWW.SVET.BG